

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduste valdkond
Narva kolledž
Õppekava Keeled ja mitmekeelsus koolis

Eugenia Felert

**LUGEMISTEKSTIDE KOGUMIK EESTI KEELE KUI TEISE KEELE
ALGTASEME ÕPPIJAILE “ANETTE JA KAUNID LINNUKESED”**

Bakalaureusetöö

Juhendajad: Szilard Tibor Toth (PhD) ja Mare Kitsnik (PhD)

Narva 2025

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Eugenia Felert,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud töö „Lugemistekstide kogumik eesti keele kui teise keele algtaseme õppijaile “Anette ja kaunid linnukesed””, mille juhendajad on Mare Kitsnik ja Szilard Tibor Toth, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni
2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni;
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile;
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi. Eugenia Felert (allkirjastatud digitaalselt)

Eugenia Felert

18.05.2025

Lõputöö autorluse kinnitus

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, põhimõttelised seisukohad, kasutatud kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

Eugenia Felert

SUMMARY

It is important that all people living in Estonia speak Estonian. One way to learn Estonian as a second language is through reading Estonian texts. However, for those with a limited command of the language, authentic reading materials are often not accessible. Therefore, it is necessary to create simplified yet engaging reading materials for these learners.

In my Bachelor's thesis, "A Collection of Reading Texts for Learners of Estonian as a Second Language: 'Anette and the Beautiful Little Birds'," I compiled an engaging and accessible collection of additional reading texts in Estonian on the theme of birds. These texts are intended for learners of Estonian as a second language at the A2–B1 level. The collection also supports the use of CLIL (Content and Language Integrated Learning) in schools transitioning to instruction in Estonian.

In the theoretical part of the thesis, I provided an overview of the need for additional reading materials for Estonian language learners and described the current situation of teaching Estonian as a second language in schools. I discussed what reading entails and its role in a person's life, with a particular focus on reading in a second language. I also explored how to create additional reading materials that are both engaging and accessible for second language learners.

Two research questions were posed:

1. How can suitable supplementary reading material about Estonian birds be prepared for learners of Estonian as a second language?
2. How can the linguistic accessibility of this material be ensured for learners at the elementary level?

The collection of reading texts was compiled in five stages. In the first stage, I reviewed previously published books about birds and existing collections of reading materials for Estonian as a second language learners. In the second stage, I drafted the texts and tested their appeal as I progressed. In the third stage, I analysed and simplified the texts using a language analyser. In the fourth stage, the texts were edited professionally, re-analysed using the same tool, and the level of interest was reassessed. In the fifth and final stage, I assembled the collection by adding photos and birdsongs, which can be accessed via QR codes.

To answer the first research question, the findings show that in order to create suitable supplementary reading material, it is helpful to review similar past works. Texts should be written in a vivid and emotional manner, incorporating fictional elements and dialogue. It is important to test the material's appeal with readers similar to the target audience. To answer the second question, achieving linguistic accessibility involves analysing the texts with the Estonian Language Institute's language analyser and simplifying them accordingly. Having the texts professionally edited by someone familiar with language proficiency levels is also beneficial.

The final result is a collection of 13 stories about 15 bird species that live in Estonia, most of which are lesser known. Each story includes a photo of the bird, and 10 of the stories feature a QR code that links to the bird's song. The collection is suitable for independent reading by Estonian language learners at the A2–B1 level and can also be used as supplementary material in Estonian language or natural science lessons in schools.

SISUKORD

SISSEJUHATUS	7
1. LISALUGEMISMATERJALI VAJADUS EESTI KEELE KUI TEISE KEELE ÕPPIJATELE	9
1.1. Eesti keele kui teise keele õppe olukord koolis.....	9
1.2. Lugemine ja selle mõju	12
1.3. Lugemine teises keeles	13
2. LISALUGEMISMATERJALI KOOSTAMINE TEISE KEELE ÕPPIJATELE	17
2.1. Lisalugemismaterjali huvitavuse saavutamine	17
2.2. Lisalugemismaterjali jõukohasuse saavutamine.....	20
3. LISALUGEMISMATERJALI VALMIMISE PROTSESS	22
3.1. Eeltöö tegemine	22
3.1.1 Idee tekkimine	22
3.1.2 Varem ilmunud raamatutega tutvumine	22
3.2. Tekstide esimese variandi kirjutamine	24
3.3. Tekstide keeleline analüüs ja lihtsustamine	25
3.4. Tekstide toimetada laskmine, keeleline analüüs ja huvitavuse katsetamine	27
3.5. Kogumiku kokkupanek.....	28
4. ARUTELU JA JÄRELDUSED.....	30
KOKKUVÕTE	33
KASUTATUD ALLIKAD	35
LISAD Lisa 1. Kogumik “Anette ja kaunid linnukesed”	40
Lisa 2. Keeleanalüsaatori analüüsi tulemused.....	41
Lisa 3. Näide teksti algvariandist, parandatud variandist ja toimetatud variandist	60

SISSEJUHATUS

Olen ise õppinud eesti keelt teise keelena ja tean, et uut keelt ei ole lihtne selgeks saada. Keeleõppimist raskendab see, kui sind ümbritsevad inimesed räägivad sinu emakeeles ja sa ei saa õpitavas keeles piisavalt suhelda. Arvan, et üheks võimaluseks, mis toetab teise keele õpet, on selles keeles lugemine. Õppijad soovivad lugeda siis, kui tekstid on neile huvitavad ja jõukohased. Eesti keeles ei ole aga praegu eriti palju huvitavat ja jõukohast lisalugemismaterjali madalama keeleoskusega õppijaile.

2024. aastal algas Eestis üleminek täielikult eestikeelsele haridusele. Alguses võib see olla paljudele õpilastele küllaltki raske, sest nende eesti keele oskus ei ole nii hea, et nad saaksid õppida eestikeelsete aineõpikute järgi ilma probleemideta. Töö uurimisprobleem on eestikeelsele haridusele üleminekut toetavate õppematerjalide vähesus.

Eestikeelset aineõpet saab toetada eestikeelse lisalugemismaterjaliga, mis on mõne õppeaine teemadega seotud. Olen väga huvitatud lindudest, olen neid juba mitu aastat jälginud ja nende kohta teadmisi kogunud. Seetõttu tuli mul idee siduda oma bakalaureusetöö lindude teemaga. Pärast ajurünnakut õppejõududega sai selgeks, et minu uurimistöö eesmärk on koostada eestikeelne linnuteemaline huvitav ja jõukohane lugemistekstide kogumik, mida saaksid lugeda eesti keele kui teise keele algtaseme õppijad. Kogumik toetaks ka LAK-õppe kasutamist koolis eestikeelsele õppele üleminekul. Sellist kogumikku ei olnud eesti keeles varem ilmunud.

Eesmärgist lähtuvalt püstitasin kaks uurimisküsimust.

1. Kuidas koostada huvitavat lisalugemismaterjali Eesti lindudest eesti keele kui teise keele õppijaile?
2. Kuidas tagada selle lisalugemismaterjali keeleline jõukohasus algtaseme lugejaile?

Kogumiku huvitavuse ja jõukohasuse saavutamiseks tuginesin teaduslikele uurimustele ja varem ilmunud eestikeelsete lisalugemismaterjalide eeskujule. Kogumiku loomine oli interdistsiplinaarne protsess. Kirjutasin ilukirjanduslikud jutustused, mis sisaldavad ka fakte lindude kohta; tegin juttude juurde lindude fotod ja salvestasin linnuhääled. Tekstide huvitavuse saavutamiseks testisin neid oma vanema õe laste ja oma noorema õe peal ja

täiendasin nende hinnangute põhjal. Loodud tekste analüüsisin keeleanalüsaatoriga nende tasemekohasuse osas, lihtsustasin tekste ise ja tegin koostööd toimetajaga.

Kokkuvõttes valmis 38-leheküljeline kogumik, milles on 13 juttu 15 Eestis elavast linnust, kellest enamik on veidi vähem tuntud. Iga jutu juures on selle linnu foto ja kümne jutu juures ka QR-koodi kaudu kuulatav linnulaul. Kogumik sobib nii iseseisvaks lugemiseks A2-B1 tasemel olevaile eesti keele õppijaile kui ka koolis eesti keele või loodusõpetuse tunnis lisamaterjalina kasutamiseks.

Bakalaureusetöö koosneb kolmest peatükist ja kolmest lisast. Esimeses peatükis vaatlen lisalugemismaterjali vajadust eesti keele kui teise keele õppijaile ja teises peatükis lisalugemismaterjali loomise põhimõtteid. Kolmandas peatükis kirjeldan lisalugemismaterjali valmimise protsessi. Esimeses lisas on valminud lisalugemistekstide kogumik “Anette ja kaunid linnukesed”. Teises ja kolmandas lisas on tekstide keeleanalüsaatoriga tehtud analüüsi tulemused.

1. LISALUGEMISMATERJALI VAJADUS EESTI KEELE KUI TEISE KEELE ÕPPIJATELE

Eesti on mitmekultuuriline riik, mille põhirahvuseks on eestlased. Eestlasi on Eesti elanikkonnast umbes 68%. Peale eestlaste elab Eestis veel üle 200 eri rahvuse esindajaid. (Integratsioon) Eesti riigikeel on eesti keel. On väga oluline, et kõik Eesti elanikud oskaksid eesti keelt. See võimaldab neil suhelda Eesti ühiskonnas, õppida ja töötada. Kahjuks on Eestis senini veel küllaltki palju inimesi, kes ei oska eesti keelt isegi A1 tasemel. Neil on võimalik kaubanduses ja teeninduses hakkama saada ka sel viisil ning ülejäänud aja suhtlevad nad kaaslastega oma emakeeles või mõnes muus keeles, mida oskavad. On inimesi, kes ei julge eesti keeles rääkida, sest nende keeleoskus on madal ja nad teevad vigu. Osa inimesi on ka tagasihoidlikud, mis takistab neil eestlastega kontakteeruda. Nende inimeste jaoks on üheks heaks eesti keelega kokkupuutumise võimaluseks eestikeelsete raamatute lugemine. Kui inimese eesti keele oskus on veel madalal tasemel, siis ei saa ta siiski lugeda kõiki autentseid eestikeelseid tekste, sest need on tema jaoks liiga rasked. Seetõttu oleks vaja, et eesti keeles oleks olemas huvitavat lugemismaterjali ka madalama keeleoskusega (A1, A2, B1) inimestele. Lisalugemismaterjali oleks lisaks täiskasvanutele väga vaja ka eri vanuses noortele. Huvitavad eestikeelsed lugemistekstid saaksid näidata neile, kui huvitav võib olla eesti keele kasutamine, tõsta nende huvi eesti keele vastu ja seega ka arendada nende keeleoskust.

Alapeatükis 1.1. vaatlen eesti keele õppe olukorda meie koolides ja alapeatükis 1.2. lugemist ja selle mõju.

1.1. Eesti keele kui teise keele õppe olukord koolis

Muu kodukeelega õpilased õpivad eesti keelt teise keelena. Praegu on tavaklassides neli eesti keele tundi nädalas ning põhikoolis ja gümnaasiumis viis tundi nädalas (PRÕK, GRÕK). Põhikooli lõpuks on õpilased seega õppinud eesti keelt kokku umbes 1000 tundi (Klaas-Lang, 2016). Põhikooli lõpus peavad õpilased praegu sooritama B1 taseme eksami. B1 tase ehk iseseisva keelekasutaja madalam tase tähendab, et isik suudab kuulata ja lugeda lihtsa ja selge ülesehituse ja keelekasutusega tekste ning suudab leida asjakohast teavet igapäevastest tekstidest. Ta valdab põhisoonavara ja põhilisi grammatilisi struktuure ning oskab üsna hästi rääkida igapäevastest ja ka mitteigapäevastest teemadest, kui need on seotud tema igapäevaelu, huvide või õppimisega. Ta suudab jutustada lugu, kirjeldada oma soove ja

tundeid ning anda edasi infot ootamatute sündmuste korral. Ta oskab kirjutada igapäevaelus vajalikke lihtsa ülesehitusega tekste. (EKR, 2007, lk 75–149; EKRS, 2023, lk 51–102)

Põhikooli lõpetajatest pooled ei jõua praegu peale üheksa-aastast õppimist aga selle, suhteliselt madala tasemeni. 2023. aastal sai ainult 52% üheksanda klassi lõpueksamil B1 taseme (EIS). Need, kes B1 tasemeni ei jõudnud, ei oska järelikult eesti keelt isegi lihtsal suhtlustasandil. Üheks vähese keeleoskuse põhjuseks on õpilaste väidetavalt madal õpimotivatsioon (Klaas-Lang & Praakli, 2015). Samas on õpimotivatsioon seotud õpitava huvitavuse, elulisuse, jõukohasuse ja aktiivsusega (Kitsnik & Hallas, 2020). Kui õpilased peavad eesti keele tunnis lugema igavaid tekste, õppima keerulisi grammatikareegleid, tegema palju kunstlikke kirjalikke grammatikaharjutusi ning saavad väga vähe rääkida endale olulistel teemadel, siis nende õpimotivatsioon väheneb. Kui õpilastel on aga eesti keele tunnis hea ja huvitav olla, siis on neil ka rohkem motivatsiooni eesti keelt õppida. (Kitsnik & Sooalu, 2020) Hea keeleõppe näiteks on paljud keelekümblustunnid (Aulik, 2005). Kuid ka nn tavatunnid võivad õpilasi õppima motiveerida. Mitmes tegevusuuringus on näidatud, et kui õpilased saavad õppida huvitavalt, aktiivselt ja jõukohaselt, siis nende eesti keele õppimise soov kasvab ja ka eesti keele oskus areneb (Berezina, 2020; Melnikova, 2022; Toome, 2023).

Jelena Berezina (2020) viis läbi tegevusuuringu, mille käigus ta töötas välja eesti keele kui teise keele 30-tunnilise mängustatud õppe programmi ühe oma kolmanda klassi vähemotiveeritud ja nõrga tasemega õpperühma jaoks. Igas tunnis oli mängustatud soojendusülesanne, mängustatud sõnavara- või grammatikaülesanne ja mängustatud vaba rääkimise ülesanne. Töö tulemused näitasid, et need meetodid olid efektiivsed. Tagasihoidlikud õpilased muutusid julgemaks, unustasid, et tegemist on tunniga ja töötasid rõõmuga kaasa. Õpilased ei kartnud teha vigu ja soovisid eesti keelt kasutada. Mängustamine vähendas pinget ja tegi õhkkonna meeldivamaks. Kui õhkkond on meeldiv ja õpilane tunneb ennast turvaliselt, siis uute sõnade õppimine toimub kiiremini ja õpilased soovivad neid sõnu oma kõnes edaspidi kasutada. Vaba rääkimise ülesanded aitasid lastel arendada oma mõtete väljendamise oskust eesti keeles. (Kitsnik & Berezina, 2021)

Victoria Toome (2023) koostas eesti keele kui teise keele õppekomplekti filmiseriaali „Miks mitte?!“ põhjal”. Tema eesmärgiks oli luua selle eestikeelse kümneosalise seriaali juurde selliseid aktiivõppeülesandeid, mis oleksid üheksanda klassi õpilaste jaoks nii huvitavad kui ka kasulikud ning näidata, et nende ülesannete abil saavad õpilased eesti keele B1 taseme

eksamikis valmistuda. Üks üheksanda klassi õpetaja katsetas neid ülesandeid ühes nõrgemapoolses üheksanda klassi õpperühmaga eesti keele kui teise keele tundides. Õpilased vaatasid seriaali ning täitsid ülesandeid. Pärast ülesannete katsetamist sai magistritöö autor tagasisidet nii õpetajatelt kui ka õpilastelt. Töö tulemused näitasid, et õpilaste jaoks oli seriaal huvitav, kuigi keeleliselt mõnevõrra raske. Aktiivõppeülesanded, mida täites tuli omavahel pidevalt palju eesti keeles rääkida ja iseseisvalt mõelda, olid õpilaste jaoks harjumatud. Õpilased täitsid siiski enamiku ülesandeid ja harjusid nendega järk-järgult. Nii õpilased kui ka õpetaja ei saanud aga päris hästi aru, kuidas selline õppimine aitab neil eesti keele lõpueksamiks valmistuda. Põhikooli lõpueksami tulemused näitasid, et selle rühma keskmine tulemus oli 75 punkti 100-st, mis oli selgelt parem nii kooli keskmisest (61 punkti) kui ka Eesti keskmisest (59 punkti). (Toome, 2023, lk 79–80)

Alates 2024. aastast minnakse Eestis järk-järgult üle täielikult eestikeelsele õppele. Õpilased hakkavad õppima kõiki õppeaineid eesti keeles ja eesti keelt emakeelena kõnelevatele õpilastele koostatud õppevara järgi. Eestikeelsele õppele ülemineku eesmärk on võimaldada kõigil õpilastel omandada kvaliteetne haridus ning kõrgel tasemel eesti keele oskus. Hea haridus ning hea eesti keele oskus võimaldab noortel leida endale pärast kooli sobivaima edasiõppimisvõimaluse ning töökoha. Ühtne eestikeelne õpe aitab muu emakeelega noortel lõimuda Eesti ühiskonda ning suhelda oma eestlastest eakaaslastega. Nad ei kaota oma rahvusidentiteeti, kuid omandavad lisaks Eesti riigiidentiteedi. (HTM)

Eestikeelsele õppele ülemineku toetamiseks on palju tehtud. Riik toetab omavalitsusi ja koole üleminekukavade koostamisel. Õpetajatele pakutakse keeleõpet ja metoodikakoolitusi ning nõustamisteenust. Toetatakse õpetajakoolitust ning keeleõppemetoodika ja eestikeelse aineõppemetoodika rakendamist. Luuakse ja kohandatakse eestikeelseid õppematerjale, arendatakse digivahendeid ja tugiõpet õpilaste keeleoskuse arendamiseks. Lisaks toetatakse õpetajate ja tugispetsialistide värbamist venekeelsetesse koolidesse, et tagada sujuv üleminek igas Eestimaa piirkonnas. (HTM)

Eestikeelne õpe muu kodukeelega õpilastele peaks toimuma lõimitud aine- ja keeleõppe (LAK-õppe) metoodika järgi. LAK-õpe on meile tulnud ingliskeelse CLIL-i (ingl *content language integrated learning*) kaudu (15 aastat keelekümblust). LAK-õpe tähendab, et tunnis õpitakse lõimitult mingit ainet (nt loodusõpetust, ajalugu, matemaatikat) ja eesti keelt. Selleks kasutatakse teadlikku metoodikat. Õpilased saavad mitmekesisest sisendist, näiteks loevad uue teema kohta ja vaatavad sama teema kohta videot. Seejärel kasutatakse

erisuguseid aktiivõppemeetodeid, mille abil õpilased saavad uut materjali mitut moodi harjutada nii sisuliselt kui ka keeleliselt. LAK-õppes on väga oluline aineõpetajate ja keeleõpetajate koostöö. Keeleõpetajad saavad aineõpet toetada nii, et läbivad eesti keeles aineõppega haakuvaid teemasid põhiliselt üldkeeles, millesse on põimitud ka ainetermineid. Keeleõpetajad pööravad aineõpetajast enam tähelepanu ka sõnavormide, sõnamoodustuste jmt õpetamisele. (Mehisto jt, 2010, lk 13–14)

Üleminek eestikeelsele õppele võib olla alguses muu kodukeelega õpilastele siiski raske. Üleminek algab esimestest ja neljandatest klassidest. Eriti keeruline võib see alguses olla neljandate klasside õpilastele, kes senini on õppinud enamikku õppeaineid vene keeles ja kelle eesti keele oskus ei ole heal tasemel. Lapsevanematel on seoses üleminekuga palju kartusi ja muresid. Nad kardavad, et nende lapsed ei tule eestikeelse õppega toime, nad ise ei suuda oma lapsi kodutöodes aidata ja kokkuvõttes võivad nende lapsed saada kehva hariduse. (Klaas-Lang jt, 2024)

Sobivad õppematerjalid aitavad õpilastel tõhusamalt õppida ja mõjutavad positiivselt nende õpimotivatsiooni. Hea õppematerjal peab olema kaasahaarav, jõukohane ja aktiivõpet võimaldav (Kitsnik, 2020). Eesti keele omandamise toetamiseks on kasulik luua ka mitmesuguseid lisamaterjale, mida õpilased saaksid kasutada väljaspool kooli, kuid mida õpetajad võivad lõimida ka tundidesse. Lisamaterjalideks võivad olla mängud, filmid, laulud, jutustused jm. Mida rohkem saavad õpilased huvitavat ja jõukohast keelelist sisendit ning mida rohkem saavad nad ise keelt kasutada, seda kiiremini nende keeleoskus areneb. (Kärtner, 2000a, b).

Kokkuvõttes on seoses üleminekuga täielikult eestikeelsele õppele veelgi suurenenud vajadus, et kõik õpilased valdaksid eesti keelt hästi. Praegu pole paljude õpilaste eesti keele oskus siiski piisavalt heal tasemel. Õpilaste eesti keele oskuse arengut saab toetada huvitava ja jõukohase lisaõppematerjaliga.

1.2. Lugemine ja selle mõju

Lugemine on üks neljast keelelisest osaoskusest kuulamise, rääkimise ja kirjutamise kõrval (EKR, 2007; EKRS, 2023). Lugemine tähendab kirjaliku teksti lahtikodeerimist ja selle tähenduse lahtimõtestamist (Mikulecky, 2008). Lugemine mängib inimeste elus väga olulist rolli. Kõigepealt saavad inimesed suure osa igapäevaelus vajalikust infost lugemise kaudu. Lugemine annab inimesele uusi teadmisi ja arendab mõtlemisvõimet, sh kriitilise mõtlemise

võimet (Reading with Ease and Fun, n.a.). Suurem osa formaalhariduses õppimisest toimub lugemise kaudu.

Väga oluline on ka ilukirjanduse lugemine. Ilukirjandus on kirjanduse kunstiline vorm, mis edastab väljamõeldud lugusid. Ilukirjandus võimaldab lugejal teksti nautida, sellele kaasa elada ja selle üle mõelda ning arendab nii lugejate empaatiavõimet. (Puksand, 2012) Ilukirjanduse lugemine laiendab ka lugejate silmaringi ning õpetab paremini tajuma ja mõistma teisi inimesi ja nende käitumismotiive (Hallap & Padrik, 2008). Lugeses areneb ka võime saada aru teksti mitmetähenduslikkusest, sest raamatud on sageli mitmekihilised. Lugemine arendab ka lugeja keeleoskust. Ilukirjanduslikud tekstid on rikkaliku, sh kujundliku sõnavaraga. Neid tekste lugeses areneb nii sõnade mõistmine kui ka oskus neid ise kasutada. Samuti arendab lugemine fantaasiaoskust. Lugeses tekivad silme ette pildid ja ettekujutused. (Pulimeno jt, 2020)

Lugemine mõjub rahustavalt ja lõõgastavalt, sest nõuab tähelepanu ja keskendumist, viib mõtted igapäevaelust välja ning maandab seega pingeid ja muresid. Head raamatud annavad võimaluse neist kaaslastega rääkida, oma muljeid jagada ja kaaslaste muljeid kuulata ning nii inimesi omavahel lähendada (Reading with Ease and Fun, n. a.). Lõpuks ei maksa alahinnata heade raamatute rolli meelelahutajana (Pulimeno jt, 2020). Erinevaid tekste peaks lugema erinevalt. Inimene, kes loeb tekste erinevalt, on hea lugeja. Lugemine sõltub eesmärgist: tarbetekste loetakse peamiselt teabe saamiseks, informatiivseid tekste teadmiste omandamiseks; ilukirjandust loetakse, et nautida huvitavat teost; ajakirjanduslikke tekste loetakse, et olla kursis päevakajaliste sündmustega. (Kärtner, 2000a)

Kokkuvõttes on lugemine, sh ilukirjanduse lugemine inimestele mitmekülgsest kasulik. Lugemine laiendab silmaringi, mõjub rahustavalt ja arendab empaatiavõimet.

1.3. Lugemine teises keeles

Selleks, et mingit keelt omandada on vaja seda kõigepealt palju kuulda ja näha. Seega on lugemisel teise keele omandamisel väga oluline roll. Lugemise kaudu on keelt hea õppida, sest lugeses saab inimene ise valida oma tempo ning arusaamatuse korral liikuda tagasi ja arusaamatu koha mitu korda üle lugeda. (Kaivapalu & Martin, 2010) Lugemine teises keeles ei ole aga alati lihtne. Teises keeles lugemine võtab sõltuvalt keeleoskustasemest veidi või palju rohkem aega kui emakeeles lugemine. Seda põhjustab teise keele õppija väiksem sõnavara ja harjumatud grammatilised struktuurid. Samuti võivad lugemist segada

kultuurierinevused, mistõttu teise keele õppija ei saa loetust aru ka siis, kui sõnad ja grammatika on arusaadavad. (Kitsnik & Melnikova, 2023; Kader, 2009)

Õpilastele ei meeldi alati lugeda, eriti teises keeles (Leis, 2016; Kitsnik & Sooalu, 2020). Kooli teise keele tundides tegeldakse lugemisega üsna palju, kuid see tegevus ei ole sageli motiveeriv. Peamiselt loetakse õpikutekste, mis ei ole õpilastele eriti huvitavad ja on mõnikord ka liiga rasked. Küllaltki sageli antakse üsna pikki tekste ka koduülesandena lugeda. Lugemisülesanded on üsna ühetaolised ja traditsioonilised, nt vastatakse küsimustele teksti kohta, jutustatakse loetud teksti ümber. Õpilased sooviksid aga lugeda päriselu tekste neile huvipakkuvatel teemadel ning koos tekstide üle arutleda. Õpilaste lugema motiveerimiseks peab lugemismaterjal olema huvitav, tähenduslik ja jõukohane. (Kitsnik & Sooalu, 2020; Metslang jt, 2013, lk 110)

Head õppetegevused võivad lugemissoovi toetada. Näiteks koostas Svetlana Melnikova (Melnikova, 2022) mängustatud lugemistundide programmi kaheksandale klassile Andrus Kivirähki raamatu “Tont ja Facebook” (Kivirähk, 2019) juurde ning katsetas seda ühe klassiga. Uuringu tulemused näitasid, et kasutatud ülesanded olid aktiivsed, õpilasi kaasahaaravad ja neile jõukohased ning õpilaste suhtumine lugemistundidesse ja eestikeelsete tekstide lugemisse muutus märkimisväärselt positiivsemaks.

Tõhusaks keeleomandamiseks on vaja lugeda palju. Ainult keeletunnis lugemisest selleks ei piisa. Sellepärast on õppijail väga kasulik lugeda endale huvipakkuvaid tekste ka väljaspool tunde. (Kitsnik, Palts & Urb, 2022) Sel juhul tekib aga küsimus sobivate lugemistekstide leidmisest. Teise keele õppijaile, kes on alles madalamal keeleoskustasemel, on paljud autentsed lugemistekstid keeleliselt liiga keerulised. Seetõttu on väga vajalik luua A1-B1 tasemele jõukohaseid lisalugemismaterjale. Inglise keele kui võõrkeele õppijaile on selliseid tekste loodud väga palju. Eesti keele kui teise keele õppijate jaoks on loodud vaid mõningaid lisalugemismaterjale.

Linda Palts ja Monika Urb kirjutasid A2-taseme lisalugemistekstide kogumiku täiskasvanutele “Meie elu” (Palts & Urb, 2020). Kogumik koosneb 32 tekstist. Tekstid on kirjutatud blogistiilis ja neil on neli kujuteldavat autorit: 27-aastane Kristiina, kes elab ja töötab Tartus; 36-aastane Tarmo ja tema 34-aastane naine Tuuli, kellel on kaks last ja kes elavad perega ühes Eesti väikelinnas; 20-aastane Lin, kes on välisüliõpilane Tartus. Tekstides räägitakse praegusest Eesti elust. Näiteks välisüliõpilane, räägib ühikaelu

plussidest ja miinustest, oma tavalisest ülikoolipäevast ja sõbraga Viljandis käimisest. Tarmo kirjutab oma varahommikusest kalapüügist ja sõbraga saunas käimisest. Tuuli jutustab oma kassidest ja lastest ning pereüritustest. Kristiina räägib reisimisest, teatriskäigust, ööorienteerumisest ja uue naabriga tutvumisest.

Lea Kreinini A2-taseme raamatuke "Margus, kass ja õunamoos" (2021) ilmus Kohanemisprogrammi raames. Raamatukeses räägitakse lugu Kanadas sündinud ja kasvanud mehest, kes tuleb elama Eestisse, väiksesse külakesse. Ta kohaneb Eesti eluga, kuid temaga juhtub erinevaid lõbusaid juhtumeid. Jutustuses tutvustatakse ka eesti toite- jooke, eestlaste vaba aja tegevusi, Eesti loodust jm. Raamatuke sisaldab ka mõningaid harjutusi. Raamatuke on kättesaadav veebivariandina. Monica-Linde Klemet ja Ele Arder on kirjutanud raamatu B1 tasemele "Kogemata Eestis", mille peategelaseks on Portugalist pärit Ana, kes kolib juhuslikult Eestisse ja elab siin terve aasta. Ta leiab sõpru, käib üritustel ja avastab iseennast. (Arder & Klemet, ilmumas)

Lea Kreinin on arendanud veebilehte "Easy uudised" (Easy uudised), milles ta koostas uudiseid lihtsas keeles, mis sobiks A1 ja A2 tasemele. Uudistes räägiti Eesti tähtpäevadest (nt lihavõtted, emakeelepäev, vastlapäev, hingedepäev), Eesti iluuisutaja medalivõidust, aasta loomast ja linnust, piparkooginäitusest, moes olevatest nimedest, Haanja suusamaratonist, õpetajate streigist, talveks tuppa tulevatest hiirtest jpm.

Kaarin Aameril on magistritöö käigus valminud põhikooli õpilaste eesti keele kui teise keele õpet toetav ilukirjanduslik graafiline jutustus "Aleksi suvi" ja selle juurde kuuluv õppetegevuste kogu (Aamer, ilmumas). Jutustus koosneb 27 peatükist ja selles räägitakse 12aastase Aleksi suvest maal vanaema juures, kus ta suhtleb sõber Tomiga ja ehitab koos temaga onni, tutvub kahe tüdruku, Liisu ja Sandraga; lahendab probleeme isaga ja saladuslikult ilmuva koeraga. Loo lõpus lahenevad probleemid ja selguvad saladused. Lugu on kujundatud graafilise jutustuse vormis, st et igal lehel on pildid või koomiksid ja tegelaste otsekõne on kujutatud jutumullidena. Raamat ilmub 2025. aastal.

LAK-õppe toetamiseks on kasulik lugeda ka õpitavale ainele lisaks samateemalist ilukirjandust. Anna Solomko ja Kaire Salumäe näitavad oma magistritöös (2025), kuidas on võimalik siduda neljanda klassi loodusõpetuse teema "Kosmos" ilukirjanduslike lasteraamatutega. Torben Kuhlmanni raamatus "Armstrong. Hiire seikluslik reis Kuule" (2022) kirjutatakse muinasjutulises vormis ja vaimukalt inimeste esimesest maandumisest

kuule. Raamatus on rohkelt üksikasjalikke illustratsioone, mis aitavad kaasa elada skafandrite ja raketide kavandamisele ja valmimisele ning sihikindlate inimeste unistuste täitumisele.

Agnieszka Stelmaszyki raamatus “Kartmatu vanaema Adeele kosmosereis” (2017) räägitakse erilisest vanaemast, kes tegutseb koos oma lapselapse Mari ja hane Lindaga, otsustab ehitada kosmoselaeva, saab sõnumeid tulnukatelt ning võitleb kosmosejõukudega. Kätlin Kaldmaa raamatus “Lydia” (2022) räägitakse eesti luuletaja Lydia Koidula lapsepõlvest. Raamatus on peatükk, kus Lydia isa Johann Voldemar Jannsen Lydiale tähistaevast näitab ja tähtedest räägib.

Kokkuvõttes on lugemine inimestele mitmekülgsest kasulik. Teise keele õppimisel annab lugemine ka vajalikku keelelist sisendit ja toetab keeleõpet. Õpilased ei soovi alati palju lugeda. Õpilaste lugemissoovi tekitamiseks peaksid lugemistekstid olema neile huvitavad ja jõukohased.

2. LISALUGEMISMATERJALI KOOSTAMINE TEISE KEELE ÕPPIJATELE

Lisalugemismaterjali koostamisel teise keele õppijaile peab saavutama, et see oleks lugejaile nii huvitav kui ka jõukohane. Huvitavuse saavutamise võimalustest kirjutan alapeatükis 2.1 ja jõukohasuse saavutamisest alapeatükis 2.2.

2.1. Lisalugemismaterjali huvitavuse saavutamine

Iseseisva lugemise puhul on teksti huvitavus väga tähtis. Ilma huvita ei hakka inimesed üldjuhul iseseisvalt ja vabatahtlikult lugema. Kui tekst on huvitav, siis ei pea inimene pingutama, et lugemist alustada ja jätkata, ta loeb vabatahtlikult. Kui on huvi, siis suudavad inimesed lugeda ka neid tekste, mis on natuke raskemad, kui nende tegelik keeletase. (Kitsnik, Palts & Urb, 2022)

Teksti huvitavust saab esiteks saavutada sellega, et valitakse sobiv teema, mis huvitab inimesi, kellele kirjutatakse. Eri inimestel on erinevad huvid, kuid teemadel, nagu sport, muusika, loodus leidub suure tõenäosusega alati huvilisi. Sama vanu õpilasi ühendavad lisaks erinevatele huvidele ka teatud ühised huvid, mis on seotud nende vanusega, nt suhted ja edasiõppimine. Ainult huvitavast teemast ei piisa, et tekst oleks huvitav. Huvitav tekst peab ka sisaldama uut infot, võimaldama lugejal tekstile kaasa elada ja emotsioone tunda, olema elav, dünaamiline, pakkuma lugejale uut informatsiooni ja võimaldama tal kaasa tunda sellele, mis on kirjutatud. (Kitsnik, Palts & Urb, 2022; Brophy, 2016)

Ilukirjanduslikes teostes kirjeldatakse tavaliselt elulisi olukordi, milles tegutsevad kindlad tegelased ja juhtuvad elulised sündmused. Ilukirjandusliku teose autor tugineb oma elukogemustele ning lisab neile väljamõeldut. Head autorid suudavad kirjutada raamatu nii, et lugeja saab raamatusse täielikult sisse elada ja kogeda samu tundeid kui raamatutegelane ning seega tegelastele kaasa elada. (Burroway, 2019, lk 44–74)

Linda Palts ja Monika Urb lähtusid oma jutukogumiku “Meie elu” kirjutamise esimeses etapis eesmärgist luua sihtrühmale huvitavad tekstid. Pärast ajurünnakut koos juhendajaga otsustati kirjutada kogumik isikliku blogi stiilis, sest blogis on võimalus kirjutada oma elust ja mõtetest ning blogide tekstid on tavaliselt lühikesed ja suhteliselt lihtsad. Kokku kirjutati 32 teksti. Vallaline neiu Kristiina kirjutas spaapuhkusest, külaskäimisest, filmivaatamisest,

välismaareisist, ööorienteerumisest, trenni tegemisest, naabriga tutvumisest, uue poiss-sõbraga suveetendusel käimisest. Välistudeng kirjutas üliõpilase tavalisest päevast, ühikaelu plussidest ja miinustest, Viljandi linna külastusest, keelekohvikust, soolaleivapeost, jaaniõhtust eesti sõprade maakodus, õe külaskäigust ja ühiselamust korterisse kolimisest. Pereema kirjutas perega seenelkäigust, kadrisandis käimisest, kassipoegade võtmisest, hamstri surmast, jõuluootusest, loteriivõidust, grilliõhtust koos sõpradega. Pereisa kirjutas sõbraga saunas käimisest, tütre rattasõidu õppimisest, varahommikusest kalapüügist, perekonna haige olemisest, piduliku õhtusöögi ettevalmistustest, firma jõulupeost ja perega telkimas käimisest. Tekstide sisu tugines päriselu juhtumitele, mis tegi tekstid eluliseks ja autentseks. Tekstid lõppesid kohati väikese puändiga, et teha neid põnevamaks. Kristiina rääkis välismaal kohvikus sõbrannadega kõva häälega eesti keeles isiklikust elust ja kommenteeris sisse astunud kena noormeest, siis aga selgus, et noormees oli eestlane. Välistudengi õde ostis piima asemel hapupiima ja proovis sellega kohvi juua. Pereema otsis jäätmejaamast taga kogemata ära visatud kassitoidu pakendit, mida tema arvates oli vaja loosiauhinna kättesaamiseks, kuid mis lõpuks osutus mittevajalikuks. Pereisa otsis abikaasa tellimuse järgi toidupoes midagi head ja ostis lõpuks paar pudelit õlut. Tekste hindasid 71 anonüümset, eri emakeeltega lugejat. Tekstide üldist meeldivust hinnati keskmiselt 4,2 palliga viiest. (Palts & Urb, 2020)

Lugemistekstid peavad olema eakohased. Svetlana Melnikova kasutas mängustatud lugemistundide läbiviimiseks kaheksandale klassile aga Andrus Kivirähki lasteraamatut “Tont ja Facebook” (Kivirähk, 2019). See ei ole kaheksandale klassile eakohane, kuid selle juurde loodud ülesanded tegid selle keeleõppijaile huvitavaks (Melnikova, 2022). Lea Kreinin arvestas “Easy uudiseid” (Easy uudised) kirjutades sellega, et uudiste teemad oleksid huvitavad ja aktuaalsed ka uussisserändajate jaoks, näiteks huvitavad sündmused, mis Eestis hetkel toimuvad. Teksti juurde lisas ta alati ka sobiva ja ilusa foto, millega lootis tekitada inimestes suuremat lugemishuvi. Lea Kreinin sai oma uudistele positiivset tagasisidet õppijatelt ja kolleegidelt, kes kasutavad Easy-uudiseid regulaarselt oma tundides aga annavad ka õppijaile iseseisvaks lugemiseks kodutööna. (Kreinin, 2024)

Kaarin Aamer selgitas enne põhikooliõpilastele mõeldud jutustuse kirjutamist välja teismelistele huvipakkuvad teemad. Selleks viis ta läbi küsitluse põhikooli õpilastega. Selgus, et õpilastele meeldisid enim teemad, mis on seotud põnevuse ja õudusega ning suhete ja armastusega. Jutustuses “Aleksi suvi” käsitleski Aamer suhete ja põnevusega seotud

teemasid. Jutustuse huvitavust otsustas ta tõsta värviliste illustratsioonide ja kujunduselementidega, milleks olid pildid, koomiksid ja jutumullid. Nende autoriks oli Kaarin Aameri 12-aastane tütar, mis autori arvates võiks tekitada teismeliste lugejatega tugevama seose. (Aamer, 2025) Huvitavust saab tekitada ka seostades jutte eri õppeainetega, näiteks Anna Solomko ja Kaire Salumäe magistritöös (2025) on loodusõpetuse aines käsitletav kosmose teema seotud põnevate kosmoseteemaliste ilukirjanduslike lasteraamatutega.

Kirjandusteostes on lisaks jutustavale tekstile olulised ka dialoogid. Dialooge kasutatakse kõige rohkem draamateostes (Epner, 1992), kuid ka jutustustes ja romaanides on dialoogidel oma koht. Dialoogidel on jutustustes ja romaanides oluline roll mitmel põhjusel. Esiteks tekitavad need lugejas tunde, et ta on sündmuskohal koos loo tegelastega. See teeb stseeni tõepäraseks, see nagu sünniks lugeja silme all. Samuti teeb see teksti lugejale lähedasemaks. Dialoog on kirjutatud esimeses isikus ja lugeja tunneb end seega justkui osana vestlusest. Teiseks on dialoog üks peamisi võtteid tegelaste mõtete, tegevuse ja välimuse kõrval, mis aitab tegelasi lugejale elusaks muuta. Kolmandaks kiirendab dialoog tegevust ja muudab loo dünaamilisemaks. Neljandaks aitab dialoog luua allteksti ehk aitab lugejal lugeda ridade vahelt ehk tajuda ka seda, mida otse ei öelda. (Burroway, 2019, lk 153–179)

Head dialoogi pole lihtne kirjutada. Peab arvestama, et dialoog loos ei ole täpselt samasugune nagu päriselu dialoog. Päriselu dialoog ei ole sujuv, vaid pigem hüplik ning kaldub sageli algustemast kõrvale. Samuti on seal palju suulisele keelele iseloomulikke jooni: täitesõnu, pause, takerdumisi ja eneseparandusi (Hennoste, 2000). Jutustuses kasutatav hea dialoog on sarnane päriselu dialoogiga, kuid ilma kõrvalekallete, täitesõnade, pauside, takerdumiste ja parandusteta. Jutustuses kasutatav dialoog peab olema sujuv ja fokuseeritud. Jutustuse dialoogid täidavad jutustuse eesmärgi: arendada tegelasi ja lugu. (Pereira, 2024) Kaarin Aameri graafilises jutustuses (Aamer, ilmumas) on dialoogidel samuti oluline roll. Jutustuse iga osa sisaldab vähemalt üht dialoogi tegelaste vahel, mis muudab teksti elusamaks ja huvitavamaks.

Kokkuvõttes teevad teksti huvitavaks sobiv teema, elulisus, uudsus ja põnevus. Ilukirjanduslikku teksti elavdavad dialoogid. Lugemise teevad huvitavamaks ka rohked pildid ja muud kujunduselemendid.

2.2. Lisalugemismaterjali jõukohasuse saavutamine

Teise keele õppijate jaoks on oluline ka tekstide jõukohasus. See on eriti tähtis madalamatel keeleoskustasemetel. Autentsed tekstid on A1-B1 tasemel olevaile keeleõppijaile sageli liiga keerulised. Eriti keerulised on tavaliselt ilukirjanduslikud tekstid, sest need sisaldavad harvem esinevat sõnavara ja palju kujundlikku keelt.

Teise keele õppijaile teksti luues peab seega mõtlema, kuidas teha see lugejaile jõukohaseks. Esiteks peab tekst olema eakohane. See tähendab, et näiteks algklassi õpilastele ei ole mõtet pakkuda lugemiseks teaduslikke tekste. Need ei ole neile jõukohased sisulises mõttes, on liiga abstraktsed ja käsitlevad teemasid, mille vastuvõtmiseks õpilased ei ole veel valmis. Teiseks peab tekst vastama lugeja keeleoskustasemele või olema sellest natuke kõrgemal. Keeleline keerukus sõltub sõnade ja sõnavormide tasemekohasusest ja teksti struktuuri keerukusest. (Kitsnik, Palts & Urb, 2022) Lea Kreinin on esitanud loetelu teksti lihtsust mõjutavatest teguritest. Lihtne tekst peab olema lühike, lõikudeks jagatud, lühikeste lihtlausetega ja lihtsamate liitlausetega, lühikeste põhisõnavara sõnade ja vormidega (Kreinin, 2024). Easy uudiseid (Easy uudised) kirjutades, arvestas Lea Kreinin sellega, et tekste suudaksid ka madalama keeleoskusega inimesed suhteliselt kergesti lugeda. Uudiste tekstid on lühikesed, neis on kasutatud lühikesi lihtlauseid ja mõningaid lihtsa struktuuriga liitlauseid ning lihtsaid sõnu ja grammatilisi vorme. Teksti juures on sisuga seotud foto, mis toetab teksti mõistmist. (Kreinin, 2024; Ilves, 2008, lk 121)

Tekste saab keeleliselt lihtsustada mitmel moel: kasutades Eesti Keele Instituudi loodud keeleanalüsaatorit (Sõnaveeb), ekspertide või toimetajate abi kasutades ja autori enda teadmistele ja tunnetusele tuginedes. Samuti võib lihtsustatud teksti testida sihtrühma peal.

Keeleanalüsaatori abil saab esiteks lihtsustada teksti sõnavara. Selleks tuleb sisestada tekst veebilehel ettenähtud kohta ning lasta analüsaatoril teksti hinnata. Keeleanalüsaator märgendab eri keeleoskustasemete (eelA1 kuni C1 sõnad eri värviga ning ümbritseb B1 ja kõrgemate tasemete grammatilised struktuurid kastikestega, millele vajutades näeb struktuuri taset. Analüsaator arvutab ka teksti sõnade koguarvu ning iga taseme sõnade arvu ja osakaalu ning teksti loetavuse indeksid. (Sõnaveeb)

Palts ja Urb lihtsustasid oma tekste mitmeetapiliselt. Kõigepealt said nad tekstide esialgsetele variantidele tagasisidet eri emakeeltega A2 taseme õppijatelt (n=71), eesti keele kui teise keele õppematerjalide eksperdilt ja Eesti Keele Instituudi keeleanalüsaatorilt.

Õppijate keskmine hinnang tekstide arusaadavusele oli 4,3 palli viiest, sõnavara arusaadavusele 3,6 palli viiest ja lausete arusaadavusele 3,9 palli viiest. Õppematerjalide ekspert andis tagasisidet tekstide pikkuse, sõnavara ja sõnavormide tasemekohasuse, lausete pikkuse ja keerukuse kohta. Eesti Keele Instituudi analüsaatoriga analüüsiti sõnavara ja sõnavormide tasemekohasust. Seejärel arutasid autorid iga teksti tagasiside läbi ning otsustasid, millised muudatused tekstis teha. Tekstide mõistmist toetasid autorid ka õpiotstarbeliste illustratsioonidega. Tulemusena valmis A2 taseme lugejaile jõukohane kogumik. (Kitsnik, Palts, & Urb, 2022)

Kaarin Aamer tegi oma jutustuse “Aleksi suvi” (ilmumas) prooviteksti testimiseks katse 48 põhikoolialise noorega. Ta lasi neil teksti algust lugeda ja selle põhjal küsimustele vastata. Selgus, et veidi üle poole õpilastest ei saanud tekstist aru. Seega tuli mõelda teksti lihtsustamisele ning arusaamise toetamisele piltide ja õppetegevustega. Valmis tekstikogu lasi Kaarin Aamer katsetada ühe üldhariduskooli seitsmenda klassi õpilastega. Selgus, et teksti tuli veel kohandada õpilastele sobivamaks, kuna osad sõnad ja laused olid neile liiga keerulised. Liiga pikad laused ja lõigud muudeti lühemaks ja keerukamad väljendid asendati jõukohasematega, et lihtsustada keeleõppijatel tekstist arusaamist. Õppetegevuste kogusse lisati teksti kohta käivaid küsimusi, mida õpilased saavad teineteisele esitada ja mis toetab samuti nende tekstimõistmist. (Aamer, 2025)

LAK-õppes kasutatakse palju võtteid õppijate toetamiseks: ainetekstide lihtsustamist, piltide ja skeemide lisamist, eri tüüpi harjutusi ja ülesandeid (Veide, n.d.). Üheks tõhusaks õpilaste toetamise viisiks on eesti keele tunnis ainetunni teemade käsitlemine üldkeele võtmes. Teist keelt mitte väga hästi oskavad õpilased ei tunne ka üldist põhisõnavara, mitte vaid ainealaseid termineid. Lisalugemistekstidega saaks toetada just sellise ainega seotud, kuid mitte väga keeruka sõnavara omandamist. Selline õppimisviis on väga oluline, kuna siis toetavad keeleõpetajad ja aineõpetajad üksteist. Keeleõpetaja annab mõnikord lastele mingeid teadmisi mingi õppeaine kohta, näiteks, matemaatika või loodusõpetuse kohta, mida lapsed kasutavad nendes ainetundides. Samas aitab aineõpetaja keeleõpetajat sellega, et kui ta õpetab lapsi õpitavas keeles, nii omandavad lapsed uut sõnavara ja suhtlusoskust, mida saavad kasutada ka keeletundides. (Mehisto jt, 2010, lk 13)

Kokkuvõttes on oluline teise keele madalama oskusega õppijate jaoks tekste lihtsustada. Selleks saab kasutada keeleanalüsaatori abi, õppijate tagasisidet või toimetaja abi.

3. LISALUGEMISMATERJALI VALMIMISE PROTSESS

Selles peatükis kirjeldan lisalugemismaterjali valmimist. Alapeatükis 3.1 räägin eeltöö tegemisest, alapeatükis 3.2 tekstide esimese variandi kirjutamisest, alapeatükis 3.3 tekstide keelelisest analüüsist ja lihtsustamisest, alapeatükis 3.4 tekstide toimetada laskmisest, keelelisest analüüsist ja huvitavuse katsetamisest ning alapeatükis 3.5 kogumiku kokkupanemisest.

3.1. Eeltöö tegemine

Eeltöö tegemine koosnes kahest etapist: idee tekkimisest (osa 3.1.1) ning varem ilmunud raamatutega tutvumisest (osa 3.1.2).

3.1.1 Idee tekkimine

Olen juba umbes kolm aastat olnud huvitatud lindudest. Jälgin nende eluviisi, pildistan neid ja teen salvestusi nende hääliitsustest. Otsides bakalaureusetöö teemat, tekkis mul algul idee koostada raamatuke lindudest, milles kirjeldan linde ja esitan põhilise info nende pesitsemise, toitumise jm taolise kohta. Seda laadi linnuraamatuid on eesti keeles aga juba üsna palju. Seetõttu otsustasin oma bakalaureusetööna koostada linnuteemalise, ilukirjanduslikus stiilis juturaamatu, mille peategelane jälgib linde, räägib nendest ning saab teada midagi uut ja huvitavat lindude kohta. Selline jutukogu on mingil määral ka LAK-õppega seotud. Ilukirjanduslikud jutukesed lindudest annavad lugejatele teadmisi lindudest, näiteks nende elukoha, toitumise jm kohta. Nii saavad lugejad õppida jutukogu abil veidi ka loodusõpetust. Samas, kuna jutukogu on kirjutatud eesti keeles, omandavad lugejad uut looduseemalist sõnavara, mis toetab loodusõpetuse õpet. Jutustused arendavad ka üldsõnavara.

3.1.2 Varem ilmunud raamatutega tutvumine

Mul on olemas palju raamatuid vene, eesti ja saksa keeles, kus kirjeldatakse erinevaid linde. Need raamatud võib jagada täiskasvanuile mõelduteks ja lastele mõelduteks. Täiskasvanutele on mõeldud järgmised raamatud.

Johnathan Elphicki ja John Woodwardi tõlkeraamatus “Linnud” (2016) kirjeldatakse rohkem kui 200 euroopa lindu. Raamatus on iga linu kohta pilt ja kirjeldus: elupaik, hääl,

pesitsemine, toitumine, sarnased liigid. Näiteks ohakalindu on kirjeldatud järgmiselt. Esiteks on antud lühike ülevaade ohakalinnust, siis märgitud millistes Euroopa riikides ta elab. Edasi on kirjeldatud tema häält, antud info pesitsemise ja toitumise kohta. Nimetatud on ka ohakalinnuga sarnased liigid: siisike ja rohevint. Veel on kirjas, mille poolest erinevad emaslinnud ja isaslinnud.

Peep Veedla “Pargi- ja aialindude taskugiid” (2022) on taskuformaadis ja seetõttu on seda väga mugav loodusesse kaasa võtta. See linnumääraja tutvustab 77 Eesti linnuliiki, kes elavad parkides ja aedades. Raamat sobib nii inimestele, kes alles alustavad lindude jälgimist ja vaatlemist kui ka õpetajatele ja loodusgiididele õppevahendiks. Iga linnu kohta on esitatud pilt, linnu nimetus eesti, vene, inglise, soome ja ladina keeles, linnu pikkus, siruulatus, kaal, esinemine, arvukus ja hääliitsused, mis on abiks linnu määramisel.

Jevgeni Kobliki ja Vladimir Arhipovi venekeelses raamatus “Певчие птицы” (“Laululinnud”) (2023) on kirjeldatud 56 lindu. Linnumääraja sobib nii õpilastele kui ka kõikidele teistele, kellele meeldib loodus. Raamatus on esitatud eri liiki laululinde, keda võib kohata metsades, aedades ja linnaparkides. Raamatut on mugav kaasa võtta nii pikemale matkale kui ka igapäevasele jalutuskäigule. Raamatu abil saavad kõik õppida linde määrama, sest selles on linnu pilt, linnu kirjeldus ja QR-kood linnulauluga.

Andrea Pinningtoni ja Caz Buckinghami tõlkeraamatus “Vaatle ja määra. Linnud. Linnuvaatluse ratas ja käsiraamat” (2020) kirjeldatakse rohkem kui 50 linnuliiki. Raamatus on kirjas kohad, kus saab näha erinevaid linde: aias, pargis, vanal kalmistul, metsas, veekogu ääres ja talus. Raamat sisaldab põhifakte iga linnu kohta: elukoht, toitumine, pesitsemine jmt. Samuti kirjeldatakse lindude käitumist, hääliitsusi ja tunnuseid, mille järgi linde saab määrata. Raamat sisaldab kaheosalist linnuratat koos lindude lühikirjeldustega, mida saab jalutuskäigule kaasa võtta ja juhiseks kasutada.

Eestis on ilmunud veel palju erinevaid raamatuid lindudest. Eesti autoritelt võib nimetada: Peep Veedla “Rahvuslinnud ja sümbollinnud Euroopas ja kaugemal” (2021), Arne Ader “Linnud kuulutavad kevadet” (2020) ja “Lugusid lindudest” (2005). Olav Renno “Lugusid Eesti lindudest” (2019), Tarvo Valker “Eesti röövlinnud” (2014), Sven Začek “Värvide lend” (2007), Eve Mägi “101 Eesti lindu” (2010), Mart Mäger “Linnud rahva keeles ja meeles” (1969).

Lastele on mõeldud järgmised raamatud.

Andrea Pinningtoni ja Caz Buckinghami tõlkeraamat “Kuula laululinde” (2024). Raamat sisaldab 12 linnu pilti ja kirjeldust. Iga linnu kohta on kirjas tema elupaik, lauluaeg, esinemine, toit, välimus, pikkus ja üks huvitav fakt. Näiteks kuldnoka kohta on kirjutatud, et ta võib jäljendada teiste lindude ja loomade häälistsusi ning isegi masinate müra. Raamat on kõvade kaantega ja lehtedega. Tekst on lühike ja suur ning seda on mugav lugeda. Peale piltide ja tekstide on raamatus ka nupud, millele vajutades saab kuulata linnulaulu.

Holger Haagi saksakeelsetes raamatutes “Vögel in unseren Wäldern” (“Linnud meie metsades”) (2016a), ja “Vögel in unserem Garten” (“Linnud meie aias”) (2016b) kirjeldatakse 12 lindu. Iga linnu juures on tema välimuse, häälistsuse, lemmiktoidu, pesitsemise ja talvitumise kirjeldused ning üks huvitav fakt selle linnu kohta. Raamatutes on ka nupud, millele vajutades saab kuulata iga linnu laulu.

Lasteraamatutes on tavaliselt vähe teksti, mis on kirjutatud lihtsas keeles ja suurema šriftiga. Harilikult ei sisalda lasteraamatud palju infot, aga sisaldavad palju pilte. Täiskasvanute raamatutes on rohkem teksti, vähem pilte ja mõnikord on tekst väga väikeses šriftis.

Varem ilmunud linnuraamatud aitasid mul oma jutukesi kirjutada, kuna nendest sain teada täpsed andmed enda jutustustes kirjeldatud lindude pesitsemise, Eestisse saabumise ja siit lahkumise, toitumise jmt kohta.

3.2. Tekstide esimese variandi kirjutamine

Tekstide algvariandid kirjutasin 2024. aasta oktoobrist kuni novembrini. Jutukeste peategelaseks otsustasin valida tüdruku nimega Anette, kelle isa õpetab teda linde jälgima ja tundma. Igas jutukeses räägitakse ühest Eestis elavast väiksest, pisut vähem tuntud linnust. Kirjeldasin, kuidas Anette kohtab neid linde ning saab neist rohkem teada kas isalt või ise lindude raamatut lugedes. Tüdruk saab teada, mida linnud söövad, kuhu ehitavad oma pesad, millal tulevad Eestisse, lahkuvad Eestist jne. Osa jutukestest sisaldasid dialoogi Anette ja tema isa, ema, õe või venna vahel.

Kõigepealt kirjutasin iga jutukese algvariandi, mida seejärel katsetasin oma noorema õe peal. Lugesin teksti õele ette, kuulasin tema arvamust ja muutsin teksti õe märkuste põhjal. Õde märkis, et need jutukesed, mis sisaldasid dialooge, olid huvitavamad, kui need, mis sisaldasid ainult jutustavat teksti. Seetõttu otsustasin peaaegu kõikidesse jutukestesse lisada dialoogi. Õde osutas ka sellele, et jutukesed peaksid olema lühikesed ning samal ajal

sisaldama piisavalt huvitavat infot. Veel soovitas ta kirjutada nii et raamatu lõpus tahaks lugeja teada saada, mis tegelastega edasi juhtub. Püüdsin kirjutada tekstid lihtsas eesti keeles. Vajaduse korral kasutasin sõnade täpsustamiseks elektroonilist vene-eesti sõnaraamatut (Vene-eesti sõnaraamat).

Kokku valmis 13 jutukest, lisaks ka sissejuhatus ja lõpetus. Jutukeste pikkus oli 168 kuni 556 sõna. Jutukestes räägin 15 linnust: punarind, suur-kirjurähn, musträstas, metsvint, siisike, salu-lehelind, karminleevike, linavästri, talvike, väike-lehelind, ohakalind, leevike, rasvatihane, sinitihane, varblane.

3.3. Tekstide keeleline analüüs ja lihtsustamine

Kui kõigi jutukeste esimesed variandid olid valmis, analüüsisin neid keeleanalüsaatoriga (Sõnaveeb). Vaatasin iga teksti grammatiliste struktuuride ja sõnavara taset. Struktuurid, mis olid B2 tasemel asendasin madalama taseme struktuuridega või eemaldasin. Näiteks asendasin kõik *des*-lauselühendid. Fraasi *metsas olles* asendasin lausega *kui ta käis metsas* ning fraasi *istudes oma maja ees pingile* asendasin lausega *ta istus pingile*. Asendasin või eemaldasin ka *v*-lauselühendid, näiteks osalause *püüdis lendavaid putukaid* asendasin osalausega *püüdis putukaid*. Asendasin ka oleva käände jt harvemate käänete vormid, näiteks sõna *noorena* asendasin kõrvallausega *kui ta oli noor*. Samuti asendasin mitmuse käändevormid ainsuse vormidega, näiteks lauseosa *lendab soojematesse kohtadesse* asendasin lauseosaga *lendab sinna, kus on soojem*. Mõningaid B2 taseme struktuure ma ka ei asendanud, näiteks *avades, lugedes, rõõmustades*.

Tabelis 1 on esitatud jutustuse algteksti ja minu parandustega teksti B1 ja B2 taseme grammatiliste struktuuride esinemiste arv. Tabelist on näha, et algtekstis esines 38 B2 taseme struktuuri, pärast parandamist jäi neid alles 17. Parandamise käigus on kadunud ka seitse B1 taseme struktuuri. Täpsemalt saab analüüsi vaadata lisadest 2 ja 3.

Tabel 1. Jutustuse algteksti ja autori parandatud teksti grammatiliste struktuuride jagunemine tasemete järgi

	ALGTEKST	PÄRAST AUTORI PARANDUSI
B1	197	190
B2	38	17
KOKKU	235	207

Tabelis 2 on esitatud algteksti ja parandatud teksti sõnavara jaotus tasemete järgi. Esitatud on sõnade absoluutarvud ja osakaalud kõigist sõnadest.

Tabel 2. Jutustuse algteksti ja autori parandatud teksti sõnavara jagunemine tasemete järgi

	ALGTEKST	PÄRAST AUTORI PARANDUSI
eelA1	2450 (70%)	2511 (71%)
A1	269 (8%)	276 (8%)
A2	251 (7%)	249 (7%)
B1	160 (5%)	158 (4%)
B2	68 (2%)	62 (2%)
C1	6 (0,2%)	3 (0,1%)
määramata	280 (8%)	275 (8%)
KOKKU	3492 (100%)	3534 (100%)

Nagu näha esineb nii algtekstides kui parandatud tekstides kõige rohkem eelA1 tasemele kuuluvaid sõnu. Algtekstis oli selliseid sõnu 70% ja parandatud tekstides 1 % rohkem ehk 71%. Need sõnad on näiteks *isa, ema, külas, pere, kolm, kaks, armastas, loodust*. A1 ja A2 taseme sõnu on tekstides ligikaudu võrdselt, nii enne kui ka pärast parandamist – vastavalt 8% ja 7%. A1 taseme sõnad on näiteks *pingile, natuke, oksalt, õnnelik, hommikusööki* ja A2 taseme sõnad *nautida, otsustas, järsku, pesa*. B1 taseme sõnu oli algtekstides 5% ja pärast parandamist 4%. B1 taseme sõnad on näiteks *putukad, ussid, maapinnale, lahkub, koputab, loomulikult*. B2 taseme sõnade osakaal oli nii algtekstides kui ka pärast parandamist 2%, kuid nende sõnade absoluutarv vähenes kuue võrra. B2 taseme sõnad on näiteks *kooruvad, munema, aastaringselt, imelisi, ereda, järsult, läheduses, üllatavalt, hüüatas*. B2 taseme sõna *aastaringselt* asendasin sõnadega *kogu aasta* või *terve aasta, üllatavalt rõõmus* asendasin sõnaühendiga *nii rõõmus*. C1 taseme sõnade osakaal vähenes 0,2%-lt 0,1%-ni. C1 taseme sõnad on näiteks *jälgid, legendikel, ladvas, hiilis, piiluda*. C1 taseme sõna *piiluda* asendasin sõnaga *sisse vaadata*, sõna *jälgid* asendasin sõnaga *vaatled*. Määramata sõnade osakaal jäi samuti samaks. Määramata sõnad on näiteks *Anette, suvepuhkuse, päikesevalgust, piiksatust, linnupojad, garaažikatuse, hallikasmust*.

Keeleanalüsaator arvutas iga teksti kohta välja ka LIX-indeksi, mis näitab teksti loetavuse keerukust vastavalt sõnapikkustele ja lausepikkustele. Tekstide algvariantide keskmine LIX

oli 31, mis näitab et tekstid olid kergelt loetavad (25–35). Pärast minu parandusi oli keskmine LIX 30 ehk tekstid olid endiselt kergelt loetavad. Algteksti ja parandatud teksti näide on esitatud lisas 3.

3.4. Tekstide toimetada laskmine, keeleline analüüs ja huvitavuse katsetamine

Kui olin tekstid vastavalt keeleanalüsaatori andmetele lihtsustanud, lasin tekstid toimetada ka keeleoskustasemeid tundval keeleteoimetajal. Toimetajal palusin lisaks tavapärasele keeleteoimetamisele pöörata tähelepanu ka teksti sõnavaralisele ja struktuurilisele lihtsustamisele. Tabelis 3 on esitatud jutustuse algteksti, minu parandustega teksti ja keeleteoimetaja toimetatud teksti B1 ja B2 taseme grammatiliste struktuuride esinemiste arv. Täpsemalt saab lihtsustamise tulemusi vaadata lisadest 2 ja 3.

Tabel 3. Jutustuse algteksti, autori parandatud teksti ja keeleteoimetaja toimetatud teksti grammatiliste struktuuride jagunemine tasemete järgi

	ALGTEKST	PÄRAST AUTORI PARANDUSI	PÄRAST TOIMETAMIST
B1	197	190	148
B2	38	17	2
KOKKU	235	207	146

Nagu näha, vähenes pärast toimetamist B1 taseme struktuuride arv 190-lt 148-le ning B2 taseme struktuuride arv 17-lt 2-le.

Tabelis 4 on esitatud jutustuse algteksti, minu parandustega teksti ja keeleteoimetaja toimetatud teksti B1 ja B2 taseme sõnavara jagunemine tasemete järgi. Esitatud on sõnade absoluutarvud ja osakaalud kõigist sõnadest. Täpsemalt saab lihtsustamise tulemusi vaadata lisadest 2 ja 3.

Tabel 4. Jutustuse algteksti, autori parandatud teksti ja toimetaja toimetatud teksti sõnavara jagunemine tasemete järgi

	ALGTEKST	PÄRAST ENDA PARANDUSI	PÄRAST TOIMETAMIST
eelA1	2450 (70%)	2511 (71%)	2359 (75%)
A1	269 (8%)	276 (8%)	216 (7%)
A2	251 (7%)	249 (7%)	200 (6%)
B1	160 (5%)	158 (4%)	93 (3%)

B2	68 (2%)	62 (2%)	28 (0,9%)
C1	6 (0,2%)	3 (0,1%)	3 (0,1%)
määramata	280 (8%)	275 (8%)	256 (8%)
KOKKU	3492 (100%)	3534 (100%)	3154 (100%)

On näha, et pärast toimetamist suurenes eelA1 taseme sõnade osakaal 71%-lt 75%-ni. A1 taseme sõnade osakaal vähenes 8%-lt 7%-ni. A2 taseme sõnade osakaal vähenes 7%-lt 6%-ni. B1 taseme sõnade osakaal 4%-lt 3%-ni ning B2 taseme sõnade osakaal 2%-lt 0,9%-ni. C1-taseme sõnade osakaal ei muutunud ja määramata sõnade osakaal ei muutunud samuti, vaatamata sellele, et määramata sõnu oli pärast toimetamist vähem. Kui pärast minu parandusi oli keskmine LIX-indeks 30 ehk tekstid olid kergelt loetavad (25–35), siis pärast toimetaja toimetamist oli keskmine LIX 24,5 ehk tekstid olid väga kergelt loetavad (alla 25).

Toimetatud jutukesed lugesin oma vanema õe 7–9 aastastele lastele ette, tõlkides tekstid vene keelde. Katsetasin sellega tekstide huvitavust lastele. Kui ma peatusin, siis üks lastest ütles mulle kogu aeg: “Räägi edasi” ja teine tahtis kogu aeg teada saada, mis edasi juhtub. Kui ma lugesin raamatu lõpuni, siis üks laps küsis: “Aga mis Anettega edasi saab?”. Ma vastasin: “Pärast tuleb raamatu teine osa, kui Anette oli juba täiskasvanu”. See väikene katsetamine näitas mulle, et tekstid köidavad laste tähelepanu.

3.5. Kogumiku kokkupanek

Järgmine etapp oli kogumiku kokkupanek. Panin toimetatud tekstid Wordi-formaati. Seejärel lisisin iga teksti juurde enda tehtud foto sellest linnust. Samuti lisisin QR-koodiga iga teksti juurde enda tehtud helisalvestise selle linna laulust. Idee teha salvestusi tuli mul alles töö lõpuosas, ja seetõttu ei ole kogumikus praegu nende lindude laule, kes ei olnud kogumiku kokkupaneku ajaks veel Eestisse saabunud. Lisisin linna nimetuse juurde ka linna ladinakeelse nimetuse.

Kogumikus on kokku 15 peatükki.

1. Sissejuhatus
2. Punarind
3. Musträstas
4. Suur-kirjurähn
5. Metsvint

6. Siisike
7. Salu-lehelind
8. Karminleevike
9. Linavästri
10. Talvike
11. Väike-lehelind
12. Ohakalind
13. Leevike
14. Rasvatihane, koduvarblane ja sinitihane
15. Lõpetus

Kogumik “Anette ja kaunid linnukesed” on esitatud lisa 1.

4. ARUTELU JA JÄRELDUSED

Selles peatükis esitan vastused uurimisküsimustele koos töö piirangutega ning teen tööst järeldused.

Esimene uurimisküsimus oli “Kuidas koostada sobivat lisalugemismaterjali Eesti linnudest eesti keele kui teise keele õppijaile?”

Lisalugemismaterjali koostamisel peab arvestama sihtrühmaga. Lugemistekstid peavad olema sihtrühmale huvitavad (Kitsnik, 2020). Huvitavaks teeb tekstid esiteks sobivalt valitud teema ja teiseks tekstide ülesehitus ja stiil (Brophy, 2016). Erinevaid inimesi huvitavad erinevad teemad, kuid on teemasid, näiteks muusika, sport, loodus, millel üldiselt on palju huvilisi. Valisin lisalugemismaterjali teemaks looduse, täpsemalt Eesti linnud. Valiku põhjuseks oli ühelt poolt asjaolu, et olen ise linnudest väga huvitatud, tegelen lindude vaatlemisega ning tunnen seda teemat väga hästi. Seega olen võimeline sellel teemal huvitavaid tekste kirjutama. Teiselt poolt on lindude teema seotud loodusõpetusega ja võiks olla õpilastele toeks üleminekukoolide loodusõpetuse tundides toimetulekuks (Mehisto jt, 2010).

Peale teema valiku on oluline, kuidas tekste kirjutada. Võtsin eeskujuna varem ilmunud eesti keele kui teise keele õppijaile kirjutatud lisalugemismaterjalidest (Palts & Urb, 2020; Aamer, 2025). Näiteks õppisin sealt, et tekstid peavad olema elulised, sisaldama päriselu juhtumeid ja võimaldama tegelastele kaasa elada (Brophy, 2016). Minu loodud kogumiku tekstid on elulised, sest raamatus kirjeldatakse tüdruku ja tema pere elu. Samuti peaksid huvitavad tekstid andma lugejale mingisugust uut infot (Kitsnik, Palts & Urb, 2022). Selleks võtsin eeskujuna linnuraamatutest (nt Veedla, 2022; Haag, 2016a; Haag, 2016b), kust sain ka infot lindude kohta. Minu kogumikus on lindude kohta käiv info põimitud ilukirjanduslike juttude sisse.

Huvitavad tekstid on dünaamilised ja värvikad (Brophy, 2016), seetõttu püüdsin oma raamatus kasutada mitte ainult infot lindude kohta, vaid kirjeldasin ka loodust, mis ümbritses peategelast ja tema peret. Samuti kasutasin tekstides dialooge, sest dialooge lugedes tunnevad lugejad end vestluse osalejana (Burroway, 2019; Pereira, 2024). Dialoogide abil püüdsin ka edastada lugejatele meeldivat õhkkonda mis valitses lugude peategelase peres ja näidata, kuidas ta suhtleb oma isa, ema ja õdedega.

Tekstide huvitavust tuleks katsetada lugejate peal (Kitsnik, Palts & Urb, 2022; Aamer, 2025). Katsetasin tekste oma noorema õe peal ja vanema õe laste peal, kellelt sain kinnitust lugude köitvuse kohta. Töö piiranguks on siiski asjaolu, et katsetamine toimus ainult kolme inimesega. Teksti katsetamine toimus ka kuulamise, mitte lugemise teel, mis võis mingil määral mõjutada teksti huvitavuse tajumist. Kahele õelapsele, kes eesti keelt ei oska, ei esitanud ma teksti eesti keeles, vaid tõlkisin selle jooksvalt vene keelde. Seega ei tea ma, kas tekst oleks neile ka eesti keeles sama huvitav tundunud kui emakeeles. Samas nägin selle lühikeses katsetamisega siiski, kuidas lood lapsi köidavad.

Huvitavust saab tekstidele lisada ka piltidega (Palts & Urb, 2020; Aamer, 2025; Ilves, 2008). Oma tekstide juurde lisasin enda tehtud fotod lindudest.

Teine uurimisküsimus oli “Kuidas tagada selle lugemismaterjali keeleline jõukohasus algtaseme õppijaile?”

Keelelise jõukohasuse saavutamiseks (Kitsnik, 2020) analüüsisin oma jutukesi Eesti Keele Instituudi keeleanalüsaatoriga (Sõnaveeb) ja lihtsustasin seejärel: eemaldasid B2 taseme struktuure või asendasid need madalama taseme struktuuridega ning eemaldasid B2 ja C1 taseme sõnu või asendasid need lihtsamatega. Pärast lasin tekste toimetada keeleteoimetajal, kellel palusin pöörata tähelepanu ka teksti keelelisele lihtsusele. Toimetaja eemaldas või asendas veel osa sõnu ja struktuure ning lühendas pikki lauseid või jagas need kaheks lauseks. Töö piiranguks on asjaolu, et ma ei ole veel lasknud tekste lugeda sihtrühma esindajatel ega ole jälginud tekstide jõukohasust neile. Arvestades ka teiste autorite varasemaid kogemusi (Kitsnik, Palts & Urb, 2020; Aamer, 2025; Kreinin, 2024) olen siiski kindel, et tekstid sobivad lugemiseks eesti keele kui teise keele algtasemel õppijaile.

Kokkuvõttes on valminud kogumik esmajärjekorras mõeldud eesti keelt kui teist keelt algtasemel õppivatele lastele ja noortele. Lood on ilukirjanduslikus stiilis, kuid keeliselt lihtsad (A2-B1-tasemel). Jutukesed võimaldavad nautida eestikeelseid tekste ning elada kaasa eesti tüdrukute elule. Jutukesed sisaldavad infot Eestis elavate lindude kohta ja toetavad seega ka LAK-õpet. Kogumikku saab kasutada lisamaterjalina loodusõpetuse tundides, kuna õpilased saavad siit teada, millal rändlinnud Eestisse saavad ja siit lahkuvad, mis linnud jäävad Eestisse aastaringselt, millest nad toituvad, kus pesitsevad jne. Samuti saab kogumikku kasutada lisamaterjalina eesti keele tundides, sest raamatut lugedes õpivad

lapsed palju uusi sõnu ja arendavad oma lugemisoskust. Kogumikku võivad lugeda ka teised huvilised, näiteks eesti keelt teise keelena õppivad täiskasvanud või eesti emakeelega lapsed.

KOKKUVÕTE

On oluline, et kõik Eestis elavad inimesed oskaksid eesti keelt. Üheks võimaluseks eesti keelt teise keelena omandada on eestikeelsete tekstide lugemine. Nõrgema keeleoskusega inimestele ei ole autentsed lugemistekstid aga sageli jõukohased. Neile oleks vaja luua lihtsam keeles, kuid huvitavat lugemisvara.

Bakalaureusetöö “Lugemistekstide kogumik eesti keele kui teise keele algtaseme õppijaile “Anette ja kaunid linnukesed”” käigus koostas eestikeelse linnuteemalise huvitava ja jõukohase lisalugemistekstide kogumiku, mida saavad lugeda eesti keele kui teise keele algtaseme õppijad, kelle keeleoskus on A2-B1 tasemel. Kogumik toetab ka LAK-õppe kasutamist koolis eestikeelsele õppele üleminekul.

Töö teoreetilises osas andsin ülevaate lisalugemismaterjali vajadusest eesti keele kui teise keele õppijatele ning kirjeldasin eesti keele kui teise keele õppe olukorda koolis. Kirjutasin, mis on lugemine ja mis rolli mängib lugemine inimese elus ning käsitlesin ka teises keeles lugemise teemat. Vaatlesin, kuidas koostada teise keele õppijaile lisalugemismaterjali, mis oleks samal ajal neile nii huvitav kui ka jõukohane.

Töös oli esitatud kaks uurimisküsimust.

1.Kuidas koostada sobivat lisalugemismaterjali Eesti lindudest eesti keele kui teise keele õppijaile?

2.Kuidas tagada selle lugemismaterjali keeleline jõukohasus algtaseme õppijaile?

Lugemistekstide kogumiku koostamine toimus viies etapis. Esimeses etapis tutvusin varem ilmunud raamatutega lindudest ja varem ilmunud eestikeelsete lisalugemistekstide kogumikega teise keele õppijaile. Teises etapis kirjutasin tekstide esimese variandi ja katsetasin jooksvalt tekstide huvitavust. Kolmandas etapis analüüsisin tekste keeleanalüsaatoriga ja lihtsustasin tekste. Neljandas etapis lasin tekstid toimetada, analüüsisin tekste veel kord analüsaatoridga ning katsetasin veel kord tekstide huvitavust. Viiendas etapis panin kogumiku kokku: lisisin tekstidele pildid ja linnulaulud QR-koodiga.

Esimese uurimisküsimuse vastusena selgus, et sobiva lisalugemismaterjali loomiseks tuleks tutvuda varem loodud sarnaste materjalidega. Tekstid tuleks kirjutada eluliselt ja

emotsionaalselt, kasutades ilukirjanduslikku stiili ja dialooge. Tekstide huvitavust tuleks katsetada sihtrühmale sarnaste inimestega. Teisele küsimusele vastates võib öelda, et tekstide keelelise jõukohasuse saavutamiseks tuleks tekste analüüsida Eesti keele instituudi keeleanalüsaatoriga ja vastavalt vajadusele lihtsustada. Samuti on kasulik lasta teksti toimetada professionaalsel keeleteoimetajal, kes tunneb ka keeleoskustasemeid.

Lõpptulemusena valmis kogumik, milles on 13 juttu 15 Eestis elavast linnust, kellest enamus on vähem tuntud. Iga jutu juures on selle linna foto ja kümne jutu juures ka QR-koodi kaudu kuulatav linnulaul. Kogumik sobib nii iseseisvaks lugemiseks A2-B1 tasemel olevatele eesti keele õppijatele kui ka koolis eesti keele või loodusõpetuse tunnis lisamaterjalina kasutamiseks.

KASUTATUD ALLIKAD

Aamer, K. (ilmumas). *Aleksi suvi*. Graafiline romaan ja õppetegevuste kogu.

Aamer, K. (2025). *Eesti keele kui teise keele õpet toetava graafilise romaani ja õppetegevuste kogu loomine põhikoolile*. Magistritöö. Tartu Ülikool. Narva kolledž.

Arder, E., & Klemet, M.-L. (ilmumas). *Kogemata Eestis*.
https://www.hooandja.ee/projekt/b1-keeleoppija-lugemik?fbclid=IwY2xjawJwTM1leHRuA2FlbQIxMAABHrAaKSBUtLKyxWxgN2scMI5Qm1JOOmuVpLZ6tARpNdYieTLG8fJV6ENLOZtg_aem_meY3YzzF7aFIGz3BtaXjNQ (külastatud 14.05.2025)

Aulik, S. (2005). *Keelekümbluse käsiraamat*. Keelekümbluskeskus.
<https://paehkk.wordpress.com/wp-content/uploads/2013/10/keelekumbluskasiraamat.pdf> (külastatud 14.05.2025)

Berezina, J. (2020). *Mängustatud õppe mõjust õpilaste eesti keele kui teise keel kasutamise 3. klassi näitel*. Magistritöö. Tallinna Ülikool.

Brophy, J. (2016). Kuidas õpilasi motiveerida. Käsiraamat õpetajatele. Archimedes.

Burroway, Janet (2019). *Writing Fiction, Tenth Edition: A Guide to Narrative Craft*. The University of Chicago Press: Chicago and London.
<https://press.uchicago.edu/ucp/books/book/chicago/W/bo36156857.html> (külastatud 14.05.2025)

Easy uudised. Eesti life. <https://eesti.life/index.php/easy-uudised> (külastatud 22.04.2025)

EIS = Eksamite infosüsteem. Testide tulemuste statistika. <https://eis.ekk.edu.ee/eis/> (külastatud 19.04.2025)

EKR (2007) = *Euroopa keeleõppe raamdokument: õppimine, õpetamine ja hindamine*.
https://harno.ee/sites/default/files/documents/2021-06/euroopa_keeleeõppe_raamdokument.pdf (külastatud 19.04.2025)

EKRS (2023) = *Euroopa keeleõppe raamdokument: õppimine, õpetamine ja hindamine. Sõsarväljaanne*.
https://hm.ee/sites/default/files/documents/2023-01/S%C3%B5sarv%C3%A4ljaanne_Jaanuar%202023.pdf (külastatud 19.04.2025)

Elphick, J. & Woodward, J. (2016). *Linnud*. Tallinn: Tänapäev.

Epner, L. (1992). *Draamateooria probleeme I*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.

GRÕK = *Gümnaasiumi riiklik õppekava. Ainevaldkond "Keel ja kirjandus"*.
https://www.riigiteataja.ee/aktiisa/1080/3202/3001/18m_gym_lisa1.pdf# (külastatud 19.04.2025)

Haag, H. (2016a). *Vögel in unseren Wäldern*. Copenrath

- Haag, H. (2016b). *Vögel in unserem Garten*. Copenrath
- Hallap, M., & Padrik, M. (2008). *Lapse kõne arendamine*. Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Hennoste, T. (2000). Sissejuhatus suulisesse eesti keelde. *Oma Keel*.
https://www.emakeeleselts.ee/omakeel/2000_1/OK_2000-1_09.pdf. (külastatud 22.04.2025)
- HTM = Haridus- ja Teadusministeerium. <https://www.hm.ee/>
- Ilves, M. (2008). Algaja keelekasutaja. A2-taseme eesti keele oskus. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus.
- Integratsioon = Integratsiooni Sihtasutus. Külastatud
<https://www.integratsioon.ee/mitmekultuuriline-uhiskond#:~:text=Eestis%20elab%20216%20rahvuse%20esindajaid,Kokku%20elab%202024> (17.04.2025).
- Kaivapalu, A. & Martin, M. (2010). Mis on võõrkeeleeõpe ja kuidas võõrkeelt õpitakse?
<https://oppekava.ee/mis-on-voorkeeleeope-ja-kuidas-voorkeelt-opitakse/> (külastatud 14.05.2025)
- Kader, C. C. (2009). Teaching Reading in the Foreign Language Classroom. *Ensinar Leitura na Sala de Aula de Lingua Estrangeria Carla Callegaro Correa, VIDYA*, 28(1), 105–112.
- Kaldmaa, K. (2021). *Lydia*. Hunt kirjastus.
- Kitsnik, M. (2020). *Eesti keele kui teise keele õppematerjalide koostamise ja hindamise juhend*. Tartu Ülikool. RITA-RÄNNE projekt.
https://sisu.ut.ee/sites/default/files/ranne/files/oppem_koostamise_juhend.pdf. (külastatud 14.05.2025)
- Kitsnik, M., & Berezina, J. (2021). Kas on olemas vähemotiveeritud ja nõrku õpperühmi? Mängustatud õppe mõjust õpilaste eesti keele kui teise keele kasutamisele kolmanda klassi näitel. *Eesti Rakenduslingvistika aastaraamat / Estonian Papers in Applied Linguistics*, 17, 123–140. doi:10.5128/ERYa17.07
- Kitsnik, M., & Hallas., P.-M. (2020). Mängustatud õppetegevuste mõju üheksanda klassi õpilaste suhtumisele eesti keele kui teise keele tundidesse. *Eesti Rakenduslingvistika Ühingu Aastaraamat / Estonian Papers in Applied Linguistics*, 16, 77–94. doi:10.5128/ERYa16.05
- Kitsnik, M. & Melnikova, S. (2022). Ilukirjanduse lugemine mängustatud aktiivõppemeetodite abil põhikooli eesti keele kui teise keele tundides. *Lähivõrdlusi. Lähivertailuja* 33, 47–81. <https://doi.org/10.5128/LV33.02>
- Kitsnik, M., Palts, L., & Urb, M. (2022). Lugemistekstide kogumiku „Meie elu“ koostamine täiskasvanud A2-taseme eesti keele õppijaile. Tasakaalu otsimine autentselaadsuse, huvitavuse ja jõukohasuse vahel. *Eesti Haridusteaduste Ajakiri*, 10(2), 251–276. <https://doi.org/10.12697/eha.2022.10.2.09>

Kitsnik, M., & Soolu M. (2020). Miks mõnikord kaob tuju eesti keelt õppida? Demotivatsioon üheksanda klassi eesti keele kui teise keele tundides

Lähivõrdlusi, 30, 124–154. <http://dx.doi.org/10.5128/LV30.03>

Kivirähk, A. (2019). *Tont ja Facebook*. Varrak

Klaas-Lang, B. (2016). Tuhat tundi eesti keelt ja ikka ei oska rääkida ehk riigikeeleõppest Eesti muukeelses põhikoolis.

<https://novaator.err.ee/258837/birute-klaas-lang-tuhat-tundi-eesti-keelt-ja-ikka-ei-oska-raakida-ehk-riigikeeleoppes-eesti-muukeelses-pohikoolis> (külastatud 19.04.2025)

Klaas-Lang, B., & Praakli, K. & Vender, D. (2024). Eestikeelsele haridusele üleminek Tartu linnas. Mitte-eesti kodukeelega lastevanemate keelehoiakute uuring ja tegevussoovitused. <https://www.tartu.ee/et/eestikeelsele-haridusele-uleminek> (külastatud 19.05.2025).

Kreinin, L. (2021). *Margus, kass ja õunamoos*.

https://issuu.com/settleinestonia/docs/a2_lugemik (külastatud 22.04.2025)

Kreinin, L. (2024). *Lihtsustatud uudistekstide kasutamine iseseisvaks lugemiseks eesti keele teise keelena õppes*. Magistritöö. Tartu Ülikool. Eesti ja üldkeeleteaduse instituut.

Kuhlmann, T. (2022). *Armstrong. Hiire seikluslik reis kuule*. Rahva Raamat AS

Kärtner, P. (2000a). *Lugemisoskuse arendamine*. TEA kirjastus.

Kärtner, P. (2000b). *Kõnelemisoskuse arendamine*. TEA kirjastus.

Leis, K. (2016). *Põhikooliõpilaste lugemishuvi toetamine kirjandusringi abil*. Magistritöö. Tartu Ülikool. Eesti ja üldkeeleteaduse instituut.

Mehisto, P., Marsh, Võlli, K., D., Frigols, M. J., & Asser, H. (2010). *Lõimitud aine- ja keeleõpe*. Integratsiooni ja migratsiooni sihtasutus “Meie inimesed”.

Metslang, H., Kibar, T., Kitsnik, M., Koržel, J., Krall, I., & Zabrodskaja, A. (2013). *Kakskeelne õpe vene õppekeelega koolis*. Uuringu lõpparuanne. Tallinna Ülikooli Eesti Keele ja Kultuuri Instituut.

Mikulecky, B. (2008). *Teaching Reading in a Second Language*. London: Pearson Education.

Palts, L., Urb, M. (2020). *Meie elu. A2-tasemel lugemistekstid eesti keele õppijale*. Paltsi OÜ

Pereira, G. (2024). *Writer Fuel: Why Dialogue Is Important in Writing*.

<https://diymfa.com/writing/why-dialogue-is-important-in-writing/> (külastatud 22.04.2025)

Pinnington, A. & Buckingham, C. (2020). *Vaatle ja määr*. Linnud. Linnuvaatluse ratas ja käsiraamat. Tallinn: Koolibri.

Pinnington, A. & Buckingham, C. (2024). *Kuula laululinde*. Tallinn: Koolibri.

PRÕK = Põhikooli riiklik õppekava. Ainevaldkond “Keel ja kirjandus”. Külastatud https://www.riigiteataja.ee/aktiis/1080/3202/3001/18m_pohi_lisa1.pdf# (külastatud 19.04.2025)

Puksand, H. (2012). Eesti kooliõpilaste lugemisharjumused. *Keel ja Kirjandus*, 11. 824–835.

Pulimeno, M., Piscitello, P., & Colazzo, S. (2020). Children’s literature to promote students’ global development and wellbeing. *Health Promotion Perspectives*, 10(1), 13–23. <https://doi.org/10.15171/hpp.2020.05>

Reading with Ease and Fun. Teachers`Handbook. Human Resource Development Centre. https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/project-result-content/30cf00bc-0bf3-49aa-8287-7fc8c88c2eb1/REF_Guide_in_English.pdf (külastatud 14.05.2025)

Solomko, A. & Salumäe, K. (2025). *Loodusõpetust ja eesti keelt teise keelena lõimiv õppematerjal 4. klassile ülemineku toetamiseks teemal “Maailmaruum”*. Magistritöö. Tartu Ülikool. Narva kolledž.

Stelmaszyk, A. (2017). *Kartmatu vanaema Adeele kosmosereis*. Felistella.

Sõnaveeb = Eesti keele instituut. Õpetaja tööriistad. Õppeteksti hindamine. Külastatud <https://sonaveeb.ee/teacher-tools/#/rating> (19.04.2025)

Toome, V. (2023). *Eesti keele kui teise keele õppekomplekt filmiseriaali „Miks mitte?!“ põhjal*. Magistritöö. Tartu Ülikool. Eesti ja üldkeeleteaduse instituut.

Veedla, P. (2022). *Pargi- ja aialindude taskugiid*. Pesapaik OÜ

Veide, E. (2018). Haridus ja Teadusministeerium. LAK-õpet toetavad metoodilised võtted õpetajale. <https://www.harno.ee/sites/default/files/documents/2021-04/LAK-o%CC%83pet-toetavad-metoodilised-vo%CC%83tted-o%CC%83petajale.pdf> (külastatud 22.04.2025)

Vene-eesti sõnaraamat. <https://arhiiv.eki.ee/dict/ves/> (külastatud 22.04.2025)

15 aastat keelekümblust (2014). Haridus- ja Teadusministeerium. Innove keelekümblus. <https://harno.ee/sites/default/files/documents/2021-04/2014-15-aastat-keelek%CC%83Cmblust.pdf> (külastatud 14.05.2025)

Коблик, Е., & Архипов, В. (2023). *Певчие птицы. Средняя полоса европейской части России. Определитель с голосами птиц*. Москва: АСТ.

Nimetatud raamatud

Ader, A. (2005). *Lugusid lindudest*. Huma.

Ader, A. (2020). *Linnud kuulutavad kevadet*. Loodusemees.

Mäger, M. (1969). *Linnud rahva keeles ja meeles*. Eesti Raamat.

Mägi, E. (2010). *101 Eesti lindu*. Varrak.

Renno, O. (2019). *Lugusid Eesti lindudest*. Postimees Kirjastus.

Začek, S. (2007). *Värvide lend*. Varrak.

Valker, T. (2014). *Eesti röövlinnud*. Varrak.

Veedla, P. (2021). *Rahvuslinnud ja sümbollinnud Euroopas ja kaugemal*. Pesapaik MTÜ.

LISAD

Lisa 1. Kogumik “Anette ja kaunid linnukesed”

Kogumik on kättesaadav alljärgnevalt lingilt.

<https://drive.google.com/file/d/1y4O3bMJLXwpkSrka7BrOGBCuJtB4wwMp/view>

Lisa 2. Keeleanalüsaatori analüüsi tulemused

1. SISSEJUHATUS

SÕNAD

	ALGTEKST	PÄRAST ENDA PARANDUSI	PÄRAST TOIMETAMIST
eelA1	126 (80%)	131 (80%)	124 (84%)
A1	16 (10%)	16 (10%)	13 (9%)
A2	8 (5%)	8 (5%)	5 (3%)
B1	3 (2%)	3 (2%)	3 (2%)
B2	-	-	-
C1	-	-	-
määramata	5 (3%)	5 (3%)	3 (2%)

Algtekst B1: õblemine, poolest, ühine määramata: seitsmeliikmeline, perekonnaisa, toiduvalmistamine, mererannal, Anette.

Pärast enda parandusi B1: poolest, ühine, nimelt määramata: seitsmeliikmeline, perekonnaisa, toiduvalmistamine, mererannal, Anette

Pärast toimetamist B1: õblemine, poolest, ühine määramata: seitsmeliikmeline, pereisa, Anette.

GRAMMATILISED STRUKTUURID

	ALGTEKST	PÄRAST ENDA PARANDUSI	PÄRAST TOIMETAMIST
B1	11	11	9
B2	2	0	1

Algtekst: B1: lastele, seeni, marju, lindude, linde, vanematega, telkides, kõigile, lastele, tütardest, linde B2: olles, noorena

Pärast enda parandusi: B1: lastele, seeni, marju, lindude, linde, vanematega, telkides, kõigile, lastele, tütardest, linde

Pärast toimetamist B1: lastega, marjul, linde, hakanud, telkides, kõigile, lastele, linde, temast B2: noorena

LIX-INDEKS

Algtekst: 36 (keskmise keerukusega)

Pärast enda parandusi: 35 (kerge lugeda)

Pärast toimetamist: 30 (kerge lugeda)

2. PUNARIND

SÕNAD

	ALGTEKST	PÄRAST ENDA PARANDUSI	PÄRAST TOIMETAMIST
eelA1	150 (82%)	149 (82%)	143 (82%)
A1	8 (4%)	10 (6%)	9 (5%)
A2	6 (3%)	5 (3%)	5 (3%)
B1	5 (3%)	5 (3%)	4 (2%)
B2	2 (1%)	1 (1%)	1 (1%)
C1	-	-	-
määramata	11 (6%)	11 (6%)	12 (7%)

Algtekst: B1: putukaid, ussid, putukad, maapinnale, lahkub B2: ereda määramata: varakevadisel, Anette, väiksem, lendavaid, punarind, Eestis, soojematesse

Pärast enda parandusi B1: putukaid, ussid, putukad, maapinnale, lahkub B2: ereda, aastaringselt määramata: varakevadisel, Anette, väiksem, punarind, Eestis

Pärast toimetamist: putukaid, ussid, putukad, lahkub B1: ere määramata: varakevadisel, Anette(4), väiksem, punarind, soojem, Eestis(2), õnnelik

GRAMMATILISED STRUKTUURID

	ALGTEKST	PÄRAST ENDA PARANDUSI	PÄRAST TOIMETAMIST
B1	6	3	3
B2	1	0	0

Algtekst B1: lendavaid, putukaid, soojematesse, kohtadesse, lindudest, lastele B2: istudes

Pärast enda parandusi B1: putukaid, lindudest, lastele

Pärast toimetamist: B1: putukaid, lastele, lindudele

LIX-INDEKS

Algtekst: 23 (väga kerge lugeda)

Pärast enda parandusi: 20 (väga kerge lugeda)

Pärast toimetamist: 19 (väga kerge lugeda)

3. MISTRÄSTAS

SÖNAD

	ALGTEKST	PÄRAST ENDA PARANDUSI	PÄRAST TOIMETAMIST
eelA1	119 (73%)	123 (73%)	143 (78%)
A1	12 (7%)	12 (7%)	12 (7%)
A2	10 (6%)	10 (6%)	10 (5%)
B1	11 (7%)	11 (7%)	7 (4%)
B2	5 (3%)	5 (3%)	1 (1%)
C1	-	-	-
määramata	7 (4%)	8 (5%)	11 (6%)

Algtekst B1: plaanitud, meelde, rada, nokaga, lahkub, toitub, ussides, putukatest, veedab, maapinnal, maapinnale B2: jalutuskäigule, tuletas, jalutuskäiguks, läheduses, hüüatas
määramata: Anette(2), lõbusam, musträstas(2), Eestisse, tassikujulisi

Pärast enda parandusi B1: plaanitud, meelde, rada, nokaga, lahkub, toitub, ussides, putukatest, veedab, maapinnal, maapinnale B2: jalutuskäigule, tuletas, jalutuskäiguks, läheduses, hüüatas määramata: Anette(3), lõbusam, musträstas(2), Eestisse, tassikujulisi

Pärast toimetamist B1: meeles, meelde, rada, nokaga, lahkub, putukaid, veedab B2: tuletas määramata: Anette(3), metsaminekut, lõbusam, musträstas(3), Eestisse, tassikujulisi, ussikesi

GRAMMATILISED STRUKTUURID

	ALGTEKST	PÄRAST ENDA PARANDUSI	PÄRAST TOIMETAMIST
--	----------	-----------------------	--------------------

B1	10	9	4
B2	4	2	0

Algtekst B1: plaanitud, oodates, aedades, metsades, linnades, ussides, putukatest, marjadest, tassikujulisi, pesasid B2: olles, oma, rääkides, nautides

Pärast enda parandusi B1: plaanitud, aedades, metsades, linnades, ussides, putukatest, marjadest, tassikujulisi, pesasid B2: oma, oodates

Pärast toimetamist: B1: aedades, ussikesi, putukaid, marju

LIX-INDEKS

Algtekst: 33 (kerge lugeda)

Pärast enda parandusi: 33 (kerge lugeda)

Pärast toimetamist: 24 (väga kerge lugeda)

4. SUUR-KIRJURÄHN

SÕNAD

	ALGTEKST	PÄRAST ENDA PARANDUSI	PÄRAST TOIMETAMIST
eelA1	119 (70%)	119 (70%)	123 (71%)
A1	12 (7%)	12 (7%)	10 (6%)
A2	13(8%)	13(8%)	13 (7%)
B1	6 (4%)	6 (4%)	5 (3%)
B2	3 (2%)	3 (2%)	3 (2%)
C1	1 (1%)	1 (1%)	1 (1%)
määramata	17(10%)	17(10%)	19 (11%)

Algtekst B1: koputab(2), tüvel, putukad, putukaid, loomulikult B2: kooruvad, munema, imelisi C1: jälgid määramata: kevadpäev, sirelipõosa, koputust, suur-kirjurähn(2), lapsuke, puutüve, Anette(4), vastsed, metsadoktor, puuõõnsustes, puuõõnsust, rähnitibud, Eestis

Pärast enda parandusi B1: koputab(2), tüvel, putukad, putukaid, loomulikult B2: kooruvad, munema, imelisi, vaatled määramata: suur-kirjurähn(3), lapsuke, puutüve, Anette(2), vastsed, metsadoktor, puuõõnsustes, puuõõnsust, rähnitibud, Eestis

Pärast toimetamist B1: koputab(2), tüvel, putukad, putukaid, loomulikult B2: kooruvad, munema, imelisi, vaatled määramata: suur-kirjurähn(3), lapsuke, puutüve, Anette(2), vastsed, metsadoktor, puuõõnsustes, puuõõnsust, rähnitibud, Eestis

GRAMMATILISED STRUKTUURID

	ALGTEKST	PÄRAST ENDA PARANDUSI	PÄRAST TOIMETAMIST
B1	9	8	9
B2	0	0	0

Algtekst B1: oksti, puid, kahjulikke, putukaid, munadest, puuõõnsustes, imelisi, linde, tibusid

Pärast enda parandusi B1: puid, kahjulikke, putukaid, munadest, puuõõnsustes, imelisi, linde, tibusid

Pärast toimetamist B1: oksti, puid, kahjulikke, putukaid, munadest, puuõõnsustes, imelisi, linde, tibusid

LIX-INDEKS

Algtekst: 22 (väga kerge lugeda)

Pärast enda parandusi: 22 (väga kerge lugeda)

Pärast toimetamist: 23 (väga kerge lugeda)

5. METSVINT

SÕNAD

	ALGTEKST	PÄRAST ENDA PARANDUSI	PÄRAST TOIMETAMIST
eelA1	124 (69%)	130 (70%)	119 (71%)
A1	12 (7%)	13 (7%)	8 (5%)
A2	15 (8%)	15 (8%)	14 (8%)
B1	9 (5%)	9 (5%)	6 (4%)
B2	4 (2%)	3 (2%)	4 (2%)
C1	-	-	-
määramata	16 (9%)	16 (9%)	17 (10%)

Algtekst B1: pärastlõunal, aeg-ajalt, hirmutada, peagi, lendu, erineb, poolest, toitub, putukatest B2: imelik, meenus, laik, aastaringselt määramata: Anette(2), Anetti, lehis, keskendunud, matemaatikaülesandele, lauluhäält, lehise, Anettile, Eesti, samat, metsvindiks, isaslind, emaslinnust, metsvint, Eestis

Pärast enda parandus: B1: pärastlõunal, aeg-ajalt, hirmutada, peagi, lendu, erineb, poolest, toitub, putukatest B2: imelik, meenus, laik määramata: Anette(2), Anetti, lehis, keskendunud, matemaatikaülesandele, lauluhäält, lehise, Anettile, Eesti, samat, metsvindiks, isaslind, emaslinnust, metsvint, Eestis

Pärast toimetamist B1: aeg-ajalt, liigutada, hirmutada, isase, emasel, putukaid B2: imelist, meenus, lehises, laik määramata: Anette(5), koduülesandeid, lehis, matemaatikaülesannet, lehise, Anettele, Eesti, metsvindi, metsvint(2), metsvindil, Eestis, metsvindid.

GRAMMATILISED STRUKTUURID

	ALGTEKST	PÄRAST ENDA PARANDUSI	PÄRAST TOIMETAMIST
B1	16	16	10
B2	3	2	0

Algtekst: B1:ilusate, värvidega, kirjeldati, erinevaid, loomi, taimi, linde, näinud, kutsutakse, aedades, parkides, metsades, seemnetest, putukatest, põõsastesse, puudele. B2: kartes, avades, lugedes.

Pärast enda parandusi B1: ilusate, värvidega, kirjeldati, erinevaid, loomi, taimi, linde, näinud, kutsutakse, aedades, parkides, metsades, seemnetest, putukatest, põõsastesse, puudele B2: avades, lugedes

Pärast toimetamist B1: koduülesandeid, keda, näinud, aedades, parkides, metsades, põõsastele, puudele, seemneid, putukaid

LIX-INDEX

Algtekst: 34 (kerge lugeda)

Pärast enda parandusi: 33 (kerge lugeda)

Pärast toimetamist: 30 (kerge lugeda)

6. SIISIKE

SÕNAD

	ALGTEKST	PÄRAST ENDA PARANDUSI	PÄRAST TOIMETAMIS
eelA1	170 (69%)	175 (71%)	177 (76%)
A1	13 (5%)	13 (5%)	11 (5%)
A2	18 (7%)	18 (7%)	17 (7%)
B1	14 (6%)	14 (6%)	9 (4%)
B2	9 (4%)	7 (3%)	2 (1%)
C1	1 (0,4%)	-	-
määramata	21 (8%)	21 (8%)	17 (7%)

algtekst B1: soojendas, maandus, katusele, lendu, maapinnale, lombist, joomist, otsa, midagi, garaaži, eemale, lombist, toitub, putukatest B2: kiirtega, järsult, laskus, värvusega(2), ülejäänud, aastaringelt, sagedamini, aina C1: äkitselt määramata: Anette(6), Anetest, juurviljaaiast, peegeldust, loigust, Eestis(2), peoleo, talvike, siisike, pealagi, sidrunkollase, linnuliike, puuseemnetest, targemaks

Pärast enda parandusi B1: soojendas, maandus, katusele, lendu, maapinnale, lombist, joomist, otsa, midagi, garaaži, eemale, lombist, toitub, putukatest B2: kiirtega, laskus, värvusega(2), ülejäänud, sagedamini, aina määramata: Anette(6), Anetest, juurviljaaiast, peegeldust, loigust, Eestis(2), peoleo, talvike, siisike, pealagi, sidrunkollase, linnuliike, puuseemnetest, targemaks

Pärast toimetamist B1: soojendas, katusele, lendu, lombist, meel, garaaži, lombist, putukaid, midagi B2: kiirtega, sagedamini määramata: Anette(5), peegeldust, loigus, Eestis(2), peoleo, talvike, siisike(3), pealagi, sidrunkollane, puuseemneid

GRAMMATILISED STRUKTUURID

	ALGTEKST	PÄRAST ENDA PARANDUSI	PÄRAST TOIMETAMIST
B1	17	17	15
B2	2	1	0

Algtekst: B1: inimesi, õrnade, kiirtega, laule, aedades, metsades, temast, keda, minust(2), mitmeid, linnuliike, temast, puuseemnetest, putukatest, puudele, targemaks B2: rõõmustades, jõudes

Pärast enda parandusi: B1: inimesi, õrnade, kiirtega, laule, aedades, metsades, temast, keda, minust(2), mitmeid, linnuliike, temast, puuseemnetest, putukatest, puudele, targemaks B2: rõõmustades

Pärast toimetamist: B1: inimesi, õrnade, kiirtega, aedades, metsades, temast, keda(2), minust, linde, temast, puudele, puuseemneid, putukaid, lindude

LIX-INDEX

Algtekst: 31 (kerge lugeda)

Pärast enda parandusi: 29 (kerge lugeda)

Pärast toimetamist: 22 (väga kerge lugeda)

7. SALU-LEHELIND

SÕNAD

	ALGTEKST	PÄRAST ENDA PARANDUSI	PÄRAST ENDA PARANDUSI
eelA1	163 (72%)	166 (72%)	174 (77%)
A1	26 (11%)	26 (11%)	19 (8%)
A2	10 (4%)	10 (4%)	8 (4%)
B1	13 (6%)	13 (6%)	8 (4%)
B2	3 (1%)	3 (1%)	1 (0,4%)
C1	-	-	1 (0,4%)
määramata	14 (6%)	14 (6%)	16 (7%)

Algtekst B1: ühekordsed, laiali, miski, seni, loomulikult, lähenevaid, ööbiku, noogutas, meelde, lugemist, putukaid, lahkub, maapinnal B2: varud, jalutuskäigu, tuletas määramata: Anette(4), mereõhk, puukroonis, puutüve, sosinal, salu-lehelind, sillerdus, Eestisse, salu-lehelinnu(2), kuuseokstel

Pärast enda parandusi B1: ühekordsed, laiali, miski, seni, loomulikult, lähenevaid, ööbiku, noogutas, meelde, lugemist, putukaid, lahkub, maapinnal B2: varud, jalutuskäigu, tuletas

määramata: Anette(4), mereõhk, puukroonis, puutüve, sosinal, salu-lehelind, sillerdus, Eestisse, salu-lehelinnu(2), kuuseokstel

Pärast toimetamist B1: ühekordsed, laiali, midagi, loomulikult, ööbiku, noogutas, putukaid, lahkub B2: jalutuskäigu C1: laotasid määramata: Anette(5), piknikulina, mereõhk, „pst“, sosinal, salu-lehelind, linnuraamatu, salu-lehelinnu(3), Eestisse, kuuseokstel.

GRAMMATILISED STRUKTUURID

	ALGTEKST	PÄRAST ENDA PARANDUSI	PÄRAST TOIMETAMIST
B1	8	10	8
B2	0	2	0

Algtekst: B1: unistustest, lähenevaid, samme, temast, erinevaid, putukaid, marju, kuuseokstel

Pärast enda paranudsi: B1: unistustest, lähenevaid, samme, temast, on, kirjutatud, erinevaid, putukaid, marju, kuuseokstel B2: jõudes, näidates

Pärast toimetamist: B1: viinereid, samme, temast, erinevaid, putukaid, marju, madalatel, kuuseokstel

LIX-INDEX

Algtekst: 31 (kerge lugeda)

Pärast enda parandusi: 31 (kerge lugeda)

Pärast toimetamist: 25 (väga kerge lugeda)

8. KARMIINLEEVIKE

SÕNAD

	ALGTEKST	PÄRAST ENDA PARANDUSI	PÄRAST TOIMETAMIST
eelA1	225 (70%)	228 (71%)	195(76%)
A1	28 (9%)	28 (9%)	22 (9%)
A2	22 (7%)	21 (7%)	11 (4%)
B1	19 (6%)	18 (6%)	7 (3%)
B2	5 (2%)	5 (2%)	2 (0,7%)

C1	-	-	-
määramata	21 (7%)	22 (7%)	19 (7%)

Algtekst: B1: seetõttu, umbrohist, tehtud, garaažist, vahemaad, rajale, tundus, teistsugune, ebatavalist, äge(2), kõrgel, vaatamata, piisavalt, huvitavalt, meelde, võrdlusi, toitub, putukatest B2: sõnaühendit(2), kihutas, viiv, tuletas määramata: Anette(5), reedeõhtul, mina, juurviljaaias, jalgrattasõitu, Anettele, muinasjutuline, ühte, lehiseladval(2), Eestis(2), kuuse-käbilind, urvalind, karminleevike(3)

Pärast enda parandusi: B1: seetõttu, umbrohist, tehtud, garaažist, vahemaad, rajale, tundus, teistsugune, ebatavalist, äge(2), kõrgel, vaatamata, piisavalt, huvitavalt, meelde, võrdlusi, putukaid B2: sõnaühendit(2), kihutas, viiv, tuletas määramata: Anette(5), reedeõhtul, mina, juurviljaaias, jalgrattasõitu, Anettele, muinasjutuline, ühte, lehiseladval(2), Eestis(2), kuuse-käbilind, urvalind, karminleevike(3), pungi

Pärast toimetamist: B1: ebatavalist, äge(2), kõrgel, huvitavalt(2), putukaid B2: rohime, niiviisi määramata: Anette(7), reedeõhtul, juurviljaaias, aiatöö, lehise(2), Eestis(2), kuuse-käbilind, urvalind, karminleevike(2), pungi

GRAMMATILISED STRUKTUURID

	ALGTEKST	PÄRAST ENDA PARANDUSI	PÄRAST TOIMETAMIST
B1	17	14	13
B2	1	0	0

Algtekst: B1: porgandeid, kõiki, teisi, temast(3), ühte(2), küsimusi, häid, võrdlusi, linde, seemnetest, pungadest, marjadest, putukatest, põõsastesse B2: kuuldes

Pärast enda parandusi: B1: kõiki, teisi, temast(2), küsimusi, ühte(2), häid, võrdlusi, linde, seemneid, marju, putukaid, põõsastesse

Pärast toimetamist: B1: porgandeid, sibulaid, kartuleid, tomateid, kurke, ühte, linde, temast(2), seemneid, marju, putukaid, põõsastesse

LIX-INDEX

Algtekst: 37 (keskmise keerukusega)

Pärast enda parandusi: 35 (kerge lugeda)

Pärast toimetamist: 24 (väga kerge lugeda)

9. LINAVÄSTRIK

SÕNAD

	ALGTEKST	PÄRAST ENDA PARANDUSI	PÄRAST TOIMETAMIST
eelA1	168 (69%)	171 (70%)	158 (71%)
A1	21 (9%)	21 (9%)	16 (7%)
A2	18 (7%)	18 (7%)	17 (8%)
B1	15 (6%)	15 (6%)	11 (5%)
B2	1 (0,4%)	1 (0,41%)	2 (0,9%)
C1	-	-	-
määramata	20 (8%)	20 (8%)	18 (8%)

Algtekst: B1: veetis, lähedalt, katuse(3), katusel(2), peatas, mingisuguseid, raputab, liigutavad, katuste, toituvad, putukatest, lahkuvad B2: linnukesed määramata: Anette(5), suvepuhkuse, suurema, päikesevalgust, piiksatust, linnupojad, garaažikatuse, hallikasmust, piiksatus, katuse, emaslind, linavästrik, linavästrikud, puuõõnsustesse, saabuvad, Eestisse

Pärast enda parandusi: B1: veetis, lähedalt, katuse(3), katusel(2), peatas, mingisuguseid, raputab, liigutavad, katuste, toituvad, putukatest, lahkuvad B2: linnukesed määramata: Anette(5), suvepuhkuse, suurema, päikesevalgust, piiksatust, linnupojad, garaažikatuse, hallikasmust, piiksatus, katuse, emaslind, linavästrik, linavästrikud, puuõõnsustesse, saabuvad, Eestisse

Pärast toimetamist: B1: lähedalt, katuse(4), katusel(2), raputab, liigutavad, putukaid, lahkuvad B2: linnukesed, läheduses määramata: Anette(5), puhkusepäevi, suurema, siutumist, linnupojad, garaažikatuse, hallikasmusta, katuse, emaslind, linavästrik, linavästrikud(2), puuõõnsustesse, Eestisse

GRAMMATILISED STRUKTUURID

	ALGTEKST	PÄRAST ENDA PARANDUSI	PÄRAST TOIMETAMIST
B1	12	12	9
B2	2	0	0

Algtekst: B1: viimaseid, päevi, suurema, tibude, tibudele, inimeste, aedades, taludes, linnades, katuste, puuõõnsustesse, putukatest B2: nautides, öeldes

Pärast enda parandusi: B1: viimaseid, päevi, suurema, tibude, tibudele, inimeste, aedades, taludes, linnades, katuste, puuõõnsustesse, putukatest.

Pärast toimetamist: B1: viimaseid, puhkusepäevi, suurema, poegade, poegadele, inimeste, linnades, puuõõnsustesse, putukaid.

LIX-INDEX

Algtekst: 31 (kerge lugeda)

Pärast enda parandusi: 31 (kerge lugeda)

Pärast toimetamist: 25 (väga kerge lugeda)

10. TALVIKE

SÕNAD

	ALGTEKST	PÄRAST ENDA PARANDUSI	PÄRAST TOIMETAMIST
eelA1	251 (71%)	254 (72%)	232 (74%)
A1	26 (7%)	26 (10%)	21 (7%)
A2	23 (26%)	23 (7%)	24 (8%)
B1	11 (3%)	11 (3%)	6 (2%)
B2	7 (2%)	5 (1%)	-
C1	1 (0,3%)	-	-
määramata	34 (10%)	34 (10%)	30 (10%)

Algtekst: B1: pidulikult, lillekimbu, ulatas, pilk, lugemist, väärtuslik, seetõttu, valjusti, maapinnal, päevalilleaseemneid, putukaid B2: niipea(2), üllatavalt, järsult, pesitseb, aastaringselt, järeldas C1: lagendikel määramata: 31., Anette(7), söögituppa, klaasukse, kaetud, õne, kootud, sugulaskondi, huvitavam, Anetile, tütrekene, Isakene, „siit-siit-siit-siit“(3), Riiga(3), Eesti, rahvasuu, talvikese, talvike(2), puisniitudel, umbrohuseemneid, raiesmikel, asjata, Eestis.

Pärast enda parandusi: B1: pidulikult, lillekimbu, ulatas, pilk, lugemist, väärtuslik, seetõttu, valjusti, maapinnal, päevalilleaseemneid, putukaid B2: niipea(2), järsult, pesitseb, järeldas määramata: 31., Anette(7), söögituppa, klaasukse, kaetud, õne, kootud, sugulaskondi,

huvitavam, Anetile, tütrekene, Isakene, „siit-siit-siit-siit“(3), Riiga(3), Eesti, rahvasuu, talvikese, talvike(2), puisniitudel, umbrohuseemneid, raiesmikel, asjata, Eestis.

Pärast toimetamist: B1: pidulikult, sisenes, lillekimbu, kingiks, tõepoolest, putukaid määramata: 31., Anette(10), kaetud, sünnipäevalaulu, kootud, huvitavam, Anettele, tütrekene, linnuraamatu, „siit-siit-siit-siit“(2), Riiga(2), talvikese, talvikest, talvike(3), raiesmikel, ilmaasjata, Eestis.

GRAMMATILISED STRUKTUURID

	ALGTEKST	PÄRAST ENDA PARANDUSI	PÄRAST TOIMETAMIST
B1	20	19	12
B2	3	1	0

Algtekst: B1: kingitusi, vendadelt, kõiki, sugulaskondi, lindude(2), linde, kõigile, laule, metsades, puisniitudel, lagendikel, raiesmikel, aedades, umbrohuseemneid, puude, seemneid, marju, päevalilleaseemneid, putukaid B2: sosistades, vajutades, rääkides

Prast enda parandusi: B1: kingitusi, vendadelt, kõiki, sugulaskondi, lindude(2), linde, kõigile, laule, metsades, puisniitudel, raiesmikel, aedades, umbrohuseemneid, puude, seemneid, marju, päevalilleaseemneid, putukaid B2: vajutades

Pärast toimetamist: B1: kingitusi, vendadelt, kõiki, pereliikmeid, linde, metsades, niitudel, raiesmikel, aedades, seemneid, marju, putukaid

LIX-INDEX

Algtekst: 35 (kerge lugeda)

Pärast enda parandusi: 35 (kerge lugeda)

Pärast toimetamist: 29 (kerge lugeda)

11. VÄIKE-LEHELIND EHK SILKSOLK

SÕNAD

	ALGTEKST	PÄRAST ENDA PARANDUSI	PÄRAST TOIMETAMIST
--	----------	-----------------------	--------------------

eelA1	163 (66%)	169 (67%)	146 (76%)
A1	17 (7%)	18 (7%)	10 (5%)
A2	27 (11%)	27 (11%)	20 (10%)
B1	14 (6%)	14 (6%)	4 (2%)
B2	8 (3%)	6 (2%)	4 (2%)
C1	1 (0,4%)	-	-
Määramata	18 (7%)	18 (7%)	8 (4%)

Algtekst: B1: harvemini, laulvat, tavapäraseid, asuva, päikeselised, jälgimist, selgitada, sisenenud, lahkub, toitub, putukatest, paigutatakse, maapinnale, kuidagi B2: jooksvat, linnukest, ümberringi, armsalt, meenusid, sirvima, hüüatas(2) C1: piiluda määramata: Anette(4), unesegaselt, Anettele, metsaserval, väike-lehelind, silksolk, Eestisse, majakese, kujul, puukännule, padriku, linnuliike, Eestis(2), kahetsevalt.

Pärast enda parandusi: B1: harvemini, laulvat, tavapäraseid, asuva, päikeselised, jälgimist, selgitada, sisenenud, lahkub, toitub, putukatest, paigutatakse, maapinnale, kuidagi B2: jooksvat, linnukest, armsalt, meenusid, sirvima, hüüatas määramata: Anette(4), unesegaselt, Anettele, metsaserval, väike-lehelind, silksolk, Eestisse, majakese, kujul, puukännule, padriku, linnuliike, Eestis(2), kahetsevalt.

Pärast toimetamist: B1: meelde, päikeselised, lahkub, putukaid B2: aina, armsalt, parajasti, kannule määramata: Anette(4), Anettele, väike-lehelind, Eestisse, Eestis

GRAMMATILISED STRUKTUURID

	ALGTEKST	PÄRAST ENDA PARANDUSI	PÄRAST TOIMETAMIST
B1	16	16	9
B2	5	3	0

Algtekst: B1: aegu, aknalaudade, tavapäraseid, asju, nuppe, kirjeldatud, sisenenud, temast, putukatest, ämblikest, marjadest, paigutatakse, põõsastesse, linnuliike, erinevaid, linde B2: tulles, püüdes, kuulates, seistes, vajutades

Pärast enda parandusi: B1: aegu, aknalaudade, tavapäraseid, asju, nuppe, kirjeldatud, sisenenud, temast, putukatest, ämblikest, marjadest, paigutatakse, põõsastesse, linnuliike, erinevaid, linde B2: kuulates, seistes, vajutades

Pärast toimetamist: B1: nuppe, temast, põõsastesse, putukaid, marju, erinevaid, linde, paljusid, neist

LIX-INDEX

Algtekst: 41 (keskmise keerukusega)

Pärast enda parandusi: Lix-indeks: 40 (keskmise keerukusega)

Pärast toimetamist: 28 (kerge lugeda)

12. OHAKALIND

SÕNAD

	ALGTEKST	PÄRAST ENDA PARANDUSI	PÄRAST TOIMETAMIST
eelA1	187 (68%)	197 (69%)	192 (74%)
A1	24 (9%)	25 (9%)	24 (9%)
A2	20 (7%)	20 (7%)	17 (7%)
B1	11 (4%)	11 (4%)	4 (2%)
B2	6 (2%)	6 (2%)	1 (0,4%)
C1	-	-	-
määramata	28 (10%)	26 (9%)	23 (9%)

Algtekst: B1: aeg-ajalt, sarnanes, kõrgel, lähedalt, tööülesannete, täitmist, kenasti, putukaid, midagi, ebatavalist, meel B2: lehitsedes, värvus, mõtiskles, hüüatas, linnukesed, lehitsesin
määramata: Anette(6), lemmiklindude, ohakalind, Eestis, väike-lehelind, muustrastas, suur-kirjurähn, jne, nt, ohakalindu, mainitud, lehis, koju, sirinad, tõstes, lehisepuul, ohakalinnud, vidistavad, lendavaid, rõõmusõnumit, ohakalinnu, ühte, lehise.

Pärast enda parandusi: B1: aeg-ajalt, sarnanes, kõrgel, lähedalt, tööülesannete, täitmist, kenasti, putukaid, midagi, ebatavalist, meel B2: lehitsedes, värvus, mõtiskles, hüüatas, linnukesed, lehitsesin
määramata: Anette(6), lemmiklindude, ohakalind, Eestis, väike-lehelind, muustrastas, suur-kirjurähn, jne, nt, ohakalindu, mainitud, lehis, koju, sirinad, tõstes, lehisepuul, ohakalinnud, vidistavad, lendavaid, rõõmusõnumit, ohakalinnu, ühte, lehise

Pärast toimetamist: B1: kõrgel(2), putukaid, meel B2: linnukesed
määramata: Anette(9), lemmiklindude, ohakalind, Eestis, väike-lehelind, muustrastas, suur-kirjurähn, ohakalindu, sirinad, lehise(2), ohakalinnud, linnuraamatut, ohakalindu, ühte

GRAMMATILISED STRUKTUURID

	ALGTEKST	PÄRAST ENDA PARANDUSI	PÄRAST TOIMETAMIST
B1	10	10	10
B2	6	2	0

Algtekst: B1: lemmiklindude, linde(3), tööülesannete, erinevaid, keda, seemneid, lendavaid, putukaid, B2: lehitsedes, lugedes, mõeldes, liikudes, poleks, arvanud

Pärast enda parandusi: B1: lemmiklindude, linde(3), tööülesannete, erinevaid, keda, seemneid, lendavaid, putukaid, B2: lugedes, mõeldes.

Pärast toimetamist: B1: lemmiklindude, uusi, linde(3), erinevaid, keda, seemneid, putukaid, rõõmsast

Algtekst: 31 (kerge lugeda)

Pärast enda parandusi: 30 (kerge lugeda)

Pärast toimetamist: 27 (kerge lugeda)

13. LEEVIKE

SÕNAD

	ALGTEKST	PÄRAST ENDA PARANDUSI	PÄRAST TOIMETAMIST
eelA1	116 (66%)	119 (67%)	114 (70%)
A1	15 (9%)	15 (8%)	11 (7%)
A2	15 (9%)	16 (9%)	13 (8%)
B1	5 (3%)	4 (2%)	4 (2%)
B2	2 (1%)	2 (1%)	3 (2%)
C1	1 (1%)	1 (1%)	1 (0,6%)
määramata	21 (12%)	21 (12%)	18 (11%)

Algtekst: B1: suunates, pilgu, lahkunud, tõepoolest, imetleda B2: jalutuskäike, niivõrd C1: ladvas määramata: Anette(6), külmemaks, lühemaks, pikemaks, kurvatseda, rasvatihased, suured-kirjurähnid, Eestisse, naabrimaja, naabriaia, punarinnad(2), Eestist, vaatepilt, itsustas, imehea

Pärast enda parandusi: B1: pilgu, lahkunud, tõepoolest, imetleda B2: jalutuskäike, niivõrd
C1: ladvas määramata: Anette(6), külmemaks, lühemaks, pikemaks, kurvatseda, rasvatihased, suured-kirjurähnid, Eestisse, naabrimaja, naabriaia, punarinnad(2), Eestist, vaatepilt, itsustas, imehea

Pärast toimetamist: B1: kurvastada, lahkunud, kuhupoole, tõepoolest B2: jalutuskäike, niivõrd, imeline C1: ladvas määramata: Anette(7), külmemaks, lühemaks, pikemaks, rasvatihased, suur-kirjurähnid, Eestisse, naabermaja, punarinnad(2), Eestist, vaatepilt

GRAMMATILISED STRUKTUURID

	ALGTEKST	PÄRAST ENDA PARANDUSI	PÄRAST TOIMETAMIST
B1	6	6	6
B2	2	0	0

Algtekst: B1: külmemaks, lühemaks, pikemaks, linde, jalutuskäike, lindudel B2: suunates, andes

Pärast enda parandusi: B1: külmemaks, lühemaks, pikemaks, linde, jalutuskäike, lindudel

Pärast toimetamist: B1: külmemaks, lühemaks, pikemaks, linde, jalutuskäike, lindudel

LIX-INDEX

Algtekst: 36 (keskmise keerukusega)

Pärast enda parandusi: 34 (kerge lugeda)

Pärast toimetamist: 33 (kerge lugeda)

14. RASVATIHANE, KODUVARBLANE JA SINITHANE

SÕNAD

	ALGTEKST	PÄRAST ENDA PARANDUSI	PÄRAST TOIMETAMIST
eelA1	369 (68%)	380 (68%)	319 (73%)
A1	39 (7%)	41 (7%)	29 (7%)
A2	46 (9%)	45 (8%)	26 (6%)
B1	24 (4%)	24 (4%)	15 (3%)

B2	13 (2%)	15 (3%)	4 (1%)
C1	1 (0,2%)	1 (0,2%)	-
määramata	47 (9%)	50 (9%)	45 (10%)

Algtekst: B1: kattus, kaunistatud, riideid, meelde, midagi (2), selgitan, suled, kuidagi, saetud, naelad, haamrid, järgnesid, peagi, külge, tehtud, vähemalt, talvitub, eristada, putukaid(3), tehtud, kolleksioone B2: soojalt(2), linnukesed, ülejäänud, mõtliku, soojust, edenes, hüüatas, täitus, nokkis, imelist, olendit, värvine C1: hiilis määramata: Anette(11) talv, saabunud, lumivalge, tütreke, väriseva, neil, pallikujuliseks, lumekihi, söötjad, Eestis(2), söötjaid, linnusöödad, söötjat(2), köögiakna, kruvitud, aiapostile, pudistasid, söötjasse, peotäie, söötja, rasvatuhane(2), sinitihane(2), koduvarblane, puuõõnsustesse(2), seinapragudesse, pesakastidesse, kaseseemneid, Anettel, sinitihase, puuõõnsusse, pesakasti, söötjaid.

Pärast enda parandusi: B1: kattus, kaunistatud, riideid, meelde, midagi (2), selgitan, suled, kuidagi, saetud, naelad, haamrid, järgnesid, peagi, külge, tehtud, vähemalt, talvitub, eristada, putukaid(3), tehtud, kolleksioone B2: soojalt(2), linnukesed, ülejäänud, mõtliku, soojust, edenes, hüüatas, täitus, nokkis, imelist, olendit, värvuse, pesitsevad, hekkides C1: hiilis määramata: Anette(13) talv, saabunud, lumivalge, tütreke, väriseva, neil, pallikujuliseks, lumekihi, söötjad, Eestis(2), söötjaid, linnusöödad, söötjat(2), köögiakna, kruvitud, aiapostile, pudistasid, söötjasse, peotäie, söötja, rasvatuhane(2), sinitihane(2), koduvarblane, puuõõnsustesse(2), seinapragudesse, pesakastidesse, kaseseemneid, Anettel, sinitihase, puuõõnsusse, pesakasti, söötjaid.

Pärast toimetamist: B1: kattunud, kaunistatud, riidesse(2), meelde, riideid, midagi, suled, naelad, haamrid, külge, putukaid(3), tehtud B2: soojalt, linnukesed(2), mõtlikku määramata: Anette(13), Anettele, talv, saabunud, lumevaibaga, tütreke(2), kohevil, söögimajad, söögimaja(2), söögimaju, köögiakna, aiapostile, söögimajja(2), Eestis, rasvatihane(2), sinitihane(2), koduvarblane, rasvatihase, sinitihase, koduvarblase, puuõõnsustesse(3), seinapragudesse, pesakastidesse(2), kaseseemneid

GRAMMATILISED STRUKTUURID

	ALGTEKST	PÄRAST ENDA PARANDUSI	PÄRAST TOIMETAMIST
B1	39	39	31

B2	7	4	1
----	---	---	---

Algtekst: B1: riideid, inimestel, küsimusi, küsimustele, vastuseid, lindudest, lindude, marju(2), seemneid(5), linde(3), saetud, söötjaid, riputati, kruvitud, nähtud, lindude, putukaid(3), puuõõnsustesse(2), seinapragudesse, pesakastidesse, kaseseemneid, varblaste, aastate, fotode, kollektioone, teinud, vendadele, albumeid, võite B2: nendele, kallistades, seistes, öeldes, möödudes(2), nendest

Pärast enda parandusi: B1: riideid, inimestel, küsimusi, küsimustele, vastuseid, lindudest, lindude, marju(2), seemneid(5), linde(3), saetud, söötjaid, riputati, kruvitud, nähtud, lindude, putukaid(3), puuõõnsustesse(2), seinapragudesse, pesakastidesse, kaseseemneid, varblaste, aastate, fotode, kollektioone, teinud, vendadele, albumeid, võite B2: nendele, seistes, möödudes, nendest

Pärast toimetamist: B1: riideid, inimestel, küsimustele, vastuseid, lindudest, lindude, linde(3), marju(3), seemneid(5), söögimaju, putukaid(3), puuõõnsustesse(3), seinapragudesse, pesakastidesse(2), kaseseemneid, linde, fotoalbumeid, vendadele, albumeid B2: neile

LIX-INDEX

Algtekst: 33 (kerge lugeda)

Pärast enda parandusi: 33 (kerge lugeda)

Pärast toimetamist: 26 (kerge lugeda)

Lisa 3. Näide teksti algvariandist, parandatud variandist ja toimetatud variandist

PUNARIND

Algvariant

Ühel varakevadisel hommikul ärkas Anette ereda päikese käes. See ilus ilm tegi tema südame rõõmsaks ja ta tahtis kohe õue joosta, et nautida ilusat ilma. Vaevalt oli ta oma maja ukse avanud, kui ta kuulis ilusat laulu. “Kes see olla võiks?” mõtles ta. Ja istudes maja ette pingile, otsustas Anette seda ilusat laulu kuulata. Järsku nägi ta puul lindu, kes oli natuke väiksem kui varblane. Tal oli punane rind. See lind hüppas oksalt oksale ja püüdis lendavaid putukaid.

Anette hüppas püsti ja jooksis isa juurde, kes juba töötas aias.

“Isa, isa, mis lind see on?”

“Kus?”

“Tule, ma näitan sulle... Kas sa näed seda?”

“Jah, ma näen seda! See on punarind.”

“Mida ta sööb?”

“Talle meeldivad ussid ja putukad.”

“Isa, kas sa tead, kuhu ta oma pesa ehitab?”

“Jah, tean. Ta ehitab oma pesa maapinnale.”

“Kas ta on siin Eestis aastaringselt?”

“Ei. Ta tuleb siia märtsis ja lahkub novembris soojematesse kohtadesse.”

“Kui tore, isa, et sa nii palju lindudest tead!”

Ja õnnelik Anette läks kööki, kus ema tegi lastele maitsvat hommikusööki. Ta rääkis emale, mida teada sai.

PUNARIND

Pärast autori parandusi

Ühel varakevadisel hommikul ärkas Anette ereda päikese käes. Ilus ilm tegi tema südame rõõmsaks ja ta tahtis kohe õue joosta. Vaevalt oli tüdruk oma maja ukse avanud, kui ta kuulis kaunist laulu. “Kes see olla võiks?” mõtles Anette. Ta istus pingile ja hakkas laulu kuulama. Järsku nägi ta puul lindu, kes oli natuke väiksem kui varblane. Tal oli punane rind. Lind hüppas oksalt oksale ja püüdis putukaid. Anette hüppas püsti ja jooksis isa juurde, kes juba aias töötas.

“Isa, isa, mis lind see on?”

“Kus?”

“Tule, ma näitan sulle... Kas sa näed seda?”

“Jah, ma näen seda! See on punarind.”

“Mida ta sööb?”

“Talle meeldivad ussid ja putukad.”

“Isa, kas sa tead, kuhu ta oma pesa ehitab?”

“Jah, ma tean. Ta ehitab oma pesa maapinnale.”

“Kas ta on siin Eestis kogu aasta?”

“Ei. Ta tuleb siia märtsis ja lahkub novembris. Ta lendab sinna, kus on soojem kui Eestis.”

“Kui tore, isa, et sa nii palju lindudest tead!”

Ja õnnelik Anette läks kööki, kus ema tegi lastele maitsvat hommikusööki. Ja ta rääkis emale, mida ta teada sai.

PUNARIND

Pärast toimetamist

Ühel varakevadel hommikul äratas Anette ere päike. Ilus ilm tegi tema südame rõõmsaks ja ta tahtis kohe õue joosta. Vaevalt oli tüdruk oma maja ukse avanud, kui ta kuulis kaunist linnulaulu. „Kes see olla võiks,“ mõtles Anette. Ta istus pingile ja hakkas kuulama. Järsku nägi ta puul lindu, kes oli natuke väiksem kui varblane. Tal oli punane rind. Lind hüppas oksalt oksale ja püüdis putukaid.

Anette hüppas püsti ja jooksis isa juurde, kes juba aias töötas.

„Isa, isa, mis lind see on?“

„Kus?“

„Tule, ma näitan sulle... Kas sa näed teda?“

„Jah, ma näen teda! See on punarind.“

„Mida ta sööb?“

„Talle meeldivad ussid ja putukad.“

„Isa, kas sa tead, kuhu ta oma pesa ehitab?“

„Jah, ma tean. Ta ehitab oma pesa maa peale.“

„Kas ta on siin Eestis kogu aasta?“

„Ei. Ta tuleb siia märtsis ja lahkub novembris. Ta lendab sinna, kus on soojem kui Eestis.“

„Kui tore, isa, et sa nii palju lindudest tead!“

Õnnelik Anette läks kööki, kus ema tegi lastele maitsvat hommikusööki. Ta rääkis emale, mida ta teada sai.